

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

TOMÁŠ PAVELEK

Obor: Vychovatelství

3. ročník – kombinovaná forma

Školní klub jako oddělení školní družiny

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem použil jen uvedeníh pramenů a literatury.

V Olomouci dne 8. 4. 2011

.....

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D. za její podněty a rady, které mi jako vedoucí bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji zaměstnavateli, že mi umožnil studium ke zvýšení mé odborné způsobilosti, mé manželce za trpělivost a starostlivost v době příprav na zkoušky a účastníkům zájmového vzdělávání základní školy, kteří mi byli inspirací k napsání této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 Mladší školní věk	8
1.1 Vymezení pojmu mladší školní věk	8
1.2 Specifika dítěte středního školního věku	9
1.3 Sociální chování	10
2 Výchova mimo vyučování	13
2.1 Vymezení pojmu volný čas	13
2.2 Funkce výchovy mimo vyučování	14
2.3 Historie volného času	17
3 Školní družina	20
3.1 Cíle a obsah činnosti školní družiny	20
3.2 Osobnost vychovatele	26
3.3 Podmínky činnosti naší školní družiny	27
3.4 Zařazení dětí se zdravotním postižením do běžných oddělení školní družiny	28
3.5 Režim dne	29
3.6 Dokumentace	31
3.7 Image školní družiny	31
4 Specifika oddělení školní družiny „školní klub“	33
5 Výzkumná část	36
5.1 Cíle výzkumného šetření a formulace výzkumných otázek	36
5.2 Charakteristika souboru	36

5.3 Metody šetření	37
5.4 Vyhodnocení výsledků šetření	38
Závěr	43
Použitá literatura a prameny	46
Seznam příloh	48

Úvod

Školní družina je jedním z nejstarších mimoškolních volnočasových zařízení v ČR. Novodobější historie se zmiňuje o vzniku tzv. družin mládeže při školách. Ty sloužily zejména jako sociální služba, která hlídala děti do příchodu matek ze zaměstnání. Teprve po druhé světové válce se změnil pohled na výchovu mimo vyučování.

Práce ve školní družině je zaměřena zejména na volný čas dětí po vyučování. Často se však orientuje na děti mladšího školního věku od 1. do 3. třídy základního vzdělávání. Proto jsem se netradičně zaměřil na jinou věkovou kategorii, která je běžným účastníkem našeho zájmového vzdělávání. Zároveň bych rád upozornil na paradox, kdy ve vyhlášce č. 74/2005 je jasně uvedeno, že školní družina je především určena žákům nižších ročníků prvního stupně. Tato fráze je sice pochopitelná, ale těžko donutíte zřizovatele - tedy obec, aby při škole zřídila jak školní družinu, tak klub.

Já bych se rád ve své práci, zejména v teoretické části, věnoval starším dětem, tedy dětem, které profesor Matějček řadí do skupiny **děti středního školního věku**. Tyto děti jsou v naší družině členy zájmového vzdělávání. Je pro ně zřízeno běžné oddělení školní družiny, které nazýváme „školní klub“. Jejimi členy mohou být žáci 4. - 8. tříd. Často se dočítáme, či setkáváme s názorem, že školní družina je vlastně takovým hlídacím (sociálním) zařízením po vyučování než rodiče přijdou ze zaměstnání a vyzvednou si své děti. Už dávno tomu tak není.

V tomto oddělení je nejméně polovina dětí, které ho navštěvují dobrovolně, tedy že po vyučování mohou domů, protože bydlí v blízkém okolí školy, ale vybraly si pravidelnou docházku do ŠD jako mimoškolní aktivitu, která pro ně vytváří pestrou a atraktivní nabídku jak trávit volný čas.

Cílem mé práce je zaměřit se na děti středního školního věku. V teoretické rovině objasnit, co vše takové děti potřebují, jejich psychické a sociální potřeby, trávení volného času. V empirické části zjistit, zda jsou jejich potřeby naplňovány, jaká jsou jejich přání a zda je správná interakce mezi vychovatelem a účastníkem zájmového vzdělávání. Dále mne zajímal názor zákonných zástupců, jak oni vidí potřebu školní družiny pro děti středního školního věku.

Práce se staršími dětmi je odlišná, krásná, náročná. Náplň jednotlivých dnů i týdnů je často zaměřena na motivační činnosti soutěživého charakteru. Jedním z hlavních úkolů „mé“ školní družiny je naučit děti trávit smysluplně a kvalitně volný čas a naučit se spolupráci s dětmi různého věku, potřeb, pohlaví apod. Jak se jednoduše říká „nedát nudě šanci“. Celou tuto práci jsem věnoval aplikaci teoretických poznatků do praxe a dále se opíral o zjištění v běžném fungování oddělení školní družiny – „školního klubu“. Proto se teoretické poznatky vzájemně prolínají s poznatky praktickými.

1 Mladší školní věk

V první kapitole se budeme věnovat období mladšího školního věku. Neopomeneme tělesný a duševní vývoj, sociální chování, potřeby a začleňování dětí se zdravotním postižením do běžných oddělení ŠD.

V mnohých odborných publikacích se setkáváme s různorodým rozdělením etap lidského vývoje. Nejčastěji je nám prezentováno rozdělení, které za počátek mladšího školního věku považuje nástup povinné školní docházky, a tedy vstup do školy. Začíná tedy zpravidla od šesti let a mnozí autoři jej ukončují jedenáctým rokem věku.

Mne však nejvíce zaujalo Matejčkovo rozdělení dětí školního věku na dvě období v užším pojetí 6 - 9 let mladší školní věk, 9 - 12 let střední školní věk (Matějček, 1996, s. 72-73).

1.1 Vymezení pojmu mladší školní věk

Tím, že dítě vstoupí do školy, se u něj začíná hovořit o mladším školním věku. Klasicky jej vymezujeme na období od šestého do jedenáctého roku věku. Někteří psychologové však již toto období rozdělují na několik etap (Kuric, Matějček).

V mnoha pramenech se dozvíme, že mladší školní věk je obdobím relativního klidu, změny nejsou bouřlivé. Můžeme vyzorovat relativistické tendence v řeči, písemném projevu, kresbě, v zájmech i ve hře. Na začátku tohoto období je školák závislý na autoritě, ke konci je jeho přístup s blížícím se dospíváním kritičtější (Čížková-Šimíčková, 2005, s. 93-100).

Psychoanalýza označuje toto období jako období latence, kdy je dokončena jedna etapa psychosexuálního vývoje a základní pudová energie je relativně v klidu až do počátku dospívání (Langmeier, 1998, s. 344).

1.2 Specifika dítěte středního školního věku

Střední školní věk je klasickou dobou soutěží, mezi nimiž významné místo zaujímají pohybové dovednosti a sportovní výkony (Matějček, 1996, s. 75-78). Proto se jak dívky, tak chlapci rádi zapojují do jakýchkoli pohybových a dovednostních aktivit, které nemusí mít vždy soutěžní charakter. Toto vše je zapříčiněno vývojem v koordinaci pohybových aktivit, lepším pochopením pravidel dané hry. Často musí ve svých hrách používat důvtip, představivost, logiku, předvídavost, musí prostě dopředu plánovat a to je vede k tvůrčím výkonům a aktivitám.

Nebudeme tuto kapitolu věnovat pouze pohybovým aktivitám, přesto u nich ještě zůstaneme. V tomto věku je pohyb jedna z nejdůležitějších aktivit. Je-li dítě jakkoli omezeno, velice těžce to nese. Proto musíme hledat a volit takové aktivity, které by děti rozvíjely a naopak u nich neprohlubovaly záporný vztah k pohybovým aktivitám a obavu z neúspěchu. Proto je velice důležité u těchto dětí věnovat čas vysvětlení dané aktivity, nechat předvést a dát čas na nácvik. Nikdy se nesnažíme dělat aktivitu, jak se říká „z jedné vody načisto“. Vždy dáváme dětem dostatečný prostor k nacvičení či promyšlení dané aktivity.

Vnímání se stává cílevědomým aktem, zaměřeným na poznávání podstaty vlastností předmětů a jevů, svět se školákovi rozšiřuje v prostoru i v čase. Jednoduše řečeno rostoucí schopnosti umožňují mnohem lépe analyzovat a diferencovat (Čížková-Šimíčková, 2005, s. 94).

1.3 Sociální chování

Je jasné, že se ve školních družinách vytvářejí různé formální či neformální skupiny, skupiny malé i velké, pohlavím i věkem různorodé. Ve všech těchto skupinách vznikají různé vazby.

Je potřeba si uvědomit, že z formální skupiny se postupem času stává skupina neformální.

Krom toho se také ve vzájemných vazbách objevuje sociální chování. Můžeme se setkat se sympatiemi i antipatiemi jednotlivých členů skupiny, ale i jinými druhy chování (viz níže).

Ve školních družinách se vesměs uplatňuje demokratická struktura skupiny, kdy se jednotliví členové dokáží domluvit na činnosti, programu apod.

Intenzivnější sociální vývoj spadá do období 10 -14 let. Mezi členy skupiny se objevují tajná hesla, signály, šifry, členům skupiny se dávají přezdívky. V tomto období děti navazují blízké intenzivní přátelské styky s vhodně zvoleným kamarádem. Často můžeme pozorovat, že se některý ze členů skupiny stává jejím vůdcem a dokonce i vůdcem více skupin. Jednotlivé skupinky mezi sebou soupeří. Členové skupiny naopak velmi často a rádi spolu spolupracují, v tomto věku se již tvoří zejména skupinky jednoho pohlaví (Zaborowski, 1965, s. 21-23).

Součástí sociální funkce výchovy mimo vyučování je i nácvik komunikativních dovedností, osvojení sociálních kompetencí, seznamování se s pravidly společenského chování.

Formy vztahů lze v rámci sociálního chování rozdělit do pěti kategorií:

a) egoistické (sobecké),

- b) altruistické (nesobecké),
- c) kooperativní,
- d) nevraživé,
- e) nulové /jedinci k sobě nemají žádný vztah/ (Zaborowski, 1965, s. 21 -26).

S každým typem tohoto rozdělení se ve školských kolektivních zařízeních můžeme setkat.

Ze sociologického hlediska můžeme v chování větších celků pozorovat tzv. přebírání sociálních rolí. Lze rozlišit:

- a) prosociální chování (pozitivně zaměřené k druhým, které ustavuje společensky žádoucí stavy a situace),
- b) asociální chování (nespolečenské, nerespektující příslušné společenské normy),
- c) disociální chování (sociálně nepřizpůsobené),
- d) antisociální chování /protispolečenské, záměrně destruuující společenské normy/ (Zaborowski, 1965, s. 30 -34).

Pro práci dětského kolektivu je žádoucí, aby všichni členové skupiny byli svou rolí zaměřeni prosociálně. To nám však ne vždy složení skupiny umožní. I v mé práci jsem se setkal s žákem, u kterého byla diagnostikována ADHD. Chování tohoto žáka někdy ujíždělo do kategorie asociálního chování. Bylo velmi zajímavé pozorovat chování a přístup některých členů skupiny k tomuto chování. Jedni (a naštěstí jich byla menšina), toto chování schvalovali. Později jsem se však z jejich strany dozvěděl, že to bylo zejména ze strachu z dané osoby. Zbytek (majorita skupiny) toto chování hodnotila záporně a odsuzovala ho.

Sociálně relevantní chování je takové, které vnější prostředí a sociální vztahy dalších zúčastněných osob zároveň mění. Davové chování je souhrn reakcí málo strukturované skupiny lidí, v jejichž motivaci převažují okamžité emocionální stavy.

2 Výchova mimo vyučování

Celou tuto kapitolu budeme věnovat teoretickým poznatkům spjatých s pojmem volný čas. Bude se jednat zejména o volný čas dětí středního školního věku v době mimo vyučování. Ohlédneme se do historie, ale bude nás zajímat i současnost zájmového vzdělávání.

2.1 Vymezení pojmu volný čas

Teoretickým vymezením problematiky volného času se zabývají mnohé odborné publikace. Podle Pávkové „**volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení**“ (Pávková, 2002, s.12). Lze sem zahrnout odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmovou činnost. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří: vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti apod. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče).

Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je (podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let), že je žádoucí výchovné působení. Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989

Volný čas by měl kompenzovat pracovní zatížení, přinášet příjemné zážitky spojené s pocitem smysluplné seberealizace. Mnohé aktivity přispívají k upevnění psychického i fyzického zdraví v rámci zdravého životního stylu. Kvalita trávení volného času je závislá na mnoha faktorech – finanční možnosti, rodinné zázemí, aktivní či pasivní přístup jedince, negativní vlivy prostředí, zdravotní znevýhodnění apod.

Problémem dnešní doby je i podceňování naplnění volného času. Tzv. workoholismus, s sebou přináší závažné problémy: civilizační choroby, stres, poruchy ve fungování rodin, duševní choroby apod.

2.2 Funkce výchovy mimo vyučování

Pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení.

Poskytuje příležitost

- vést jedince k racionálnímu využívání volného času,
- formovat hodnotné zájmy,
- uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby,
- rozvíjet specifické schopnosti,
- upevňovat žádoucí morální vlastnosti.

Obsah i způsob využívání volného času mají význačný význam z hlediska duševní hygieny. Způsob odpočinku, rekreace a zábavy, se odrazí i ve studijních a pracovních výkonech člověka. Hodnotné a trvalé celoživotní zájmy, mohou kladně ovlivňovat i partnerské vztahy a výchovu dětí v rodině.

Dalším důležitým úkolem výchovy mimo vyučování je rozvíjení potřeby celoživotního vzdělávání, zejména v souvislosti se zájmovou orientací člověka. Tato oblast výchovy tedy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální (Pávková, 2002, s. 37).

Problematika volného času dětí má specifické zvláštnosti: **„Z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná“** (Pávková, 2002, s. 13).

Péče o volný čas dětí a mládeže má z pedagogického hlediska dva základní cíle:

Výchovu ve volném čase, tj. smysluplné aktivní trávení volného času prostřednictvím zájmových činností a výchovu k volnému času, která vede k vytváření správných návyků v souladu se zásadami zdravého volného času a pomáhá ke správné orientaci v nabídce volnočasových aktivit.

Výchova ve volném čase plní významné funkce:

Socializační: Činnosti a náplň ve volném čase jsou zdrojem nových sociálních kontaktů, napomáhají k utváření správných společenských vztahů a osvojování základních společenských norem.

Kompenzační: Přiměřeně a správně volené aktivity napomáhají odstranit nežádoucí vlivy, které pramení z pracovní či školní zátěže – stres, únava, nedostatek pohybu.

Seberealizační: Prostřednictvím zájmových činností může dítě projevit své schopnosti, vlohy a nadání, což vede k pocitu uspokojení. Toto je zejména žádoucí u dětí, které zažívají *školní neúspěch*.

Preventivní: Atraktivní, smysluplný způsob trávení volného času po skončení vyučování je účinnou obranou proti nudě. Pocit nenaplněnosti volného času vede často k deviantnímu chování – agresivitě, vandalismu, gamblerství, užívání návykových látek.

Formativní: Volnočasové prostředí ovlivňuje životní styl, vztah k hodnotám, k lidem, k majetku. Výchovné působení na dítě zde probíhá nenásilně, přirozeně, volně o to však účinněji (Hofbauer, 2004)

Hlavní roli ve výchově mimo vyučování hraje rodina, spolupodílejí se na ní však i další subjekty: volnočasové instituce, vrstevnické skupiny, média, informační technologie.

Kromě pojmu výchova mimo vyučování se také používá termínu pedagogika volného času. Tyto pojmy jsou si významově blízké, ale existují mezi nimi určité rozdíly. Výraz výchova mimo vyučování označuje jednu z oblastí výchovy, pedagogika volného času je vědní obor, který se zabývá teorií výchovy ve volném čase.

Na celosvětové úrovni pak již od roku 1952 působí *Světová asociace volného času* (World Leisure and Recreation Association, WLRA) se sídlem na University of Northern Iowa v USA.

Jedním ze základních dokumentů WLRA je *Charta výchovy pro volný čas*, schválená v roce 1970 a upravená do dnešní podoby v roce 2000. V osmi bodech shrnuje význam volného času pro člověka a apeluje na odpovědné instituce (vlády a vzdělávací zařízení) s požadavkem na vytvoření vhodných podmínek pro plnohodnotné trávení volného času. Uvedeme si zde volný překlad stěžejních bodů:

- Každý člověk má právo na provozování volnočasových aktivit, které nejsou v rozporu s normami a sociálními hodnotami jeho spoluobčanů. Státy jsou povinny toto právo všech jeho obyvatel uznávat a chránit.
- Stejně důležitý je význam volnočasových aktivit pro kvalitu života, jako pro zdraví a vzdělávání. Vlády by měly občanům zajistit co nejkvalitnější a nejpřístupnější možnosti trávení volného času.
- Význam činností ve volném čase pro jednotlivce leží v možnosti seberealizace, osobnostním a společenském rozvoji a ve svém výsledku vede ke zkvalitnění života.

- Stát by měl dbát na vzdělávání pracovníků pracujících ve volnočasové sféře a na vytvoření podmínek pro vznik různorodých organizací a sdružení zabývajících se využitím volného času.

Vzdělávací zařízení by měla zdůrazňovat význam rekreace a volného času pro člověka a integrovat je do jeho způsobu života.(dostupné na <http://www.worldleisure.org/pdfs/charter.pdf>>)

2.3 Historie volného času

Počátky výchovy ve volném čase souvisí s historickými proměnami způsobu práce a životního stylu. Průmyslová výroba, vznik odborů, zkracování pracovní doby – *„tento vývoj oslaboval výraznou časovou převahu pracovní doby nad sférou volného času, umožnil ho demokratizovat a sekularizovat, obsahově diferencovat a přibližovat potřebám a zájmům jednotlivců a věkových, sociálních a zájmových skupin, také mladé generace. Záslouhou obcí, sdružení dospělých i mládeže, osvícených pedagogů, lékařů a veřejných pracovníků se rozvíjely nové typy činností a realizačních institucí“* (Pávková, 2002, s. 21). Původně šlo především o tělovýchovná a sportovní sdružení a spolky určené dospělým členům, avšak s občasnými aktivitami zaměřenými i na děti a mládež. Tyto organizace postupně rozšiřovaly svá pole působnosti o spolkové knihovny či divadla (např. od roku 1862 Sokol). Postupně se ale začaly objevovat organizace zaměřené výhradně na činnost dětí a mládeže.

V polovině 19. století zakládá Don Bosco v průmyslovém Turíně Oratoř svatého Františka Saleského, domov pro opuštěné děti a dělnickou mládež. V Anglii vznikají sdružení mladých křesťanských mužů a žen YMCA a YWCA. Začínají také pracovat specificky zaměřená zařízení: dětské zahrádky polského lékaře Henrika Jordana, sportovní dětské kluby při anglických školách, ozdravné tábory a letní kolonie v Německu, Itálii a Rusku.

Na počátku 20. století vzniká dosud nejrozšířenější výchovné hnutí dětí a mládeže – skauting. Bylo iniciováno jednak anglickým generálem Robertem Baden-Powelem, jednak spisovatelem Ernestem Thompsonem Setonem (hnutí WOODCRAFT). Hnutí se rychle rozvíjelo v Anglii, ale organizace postupně vznikaly i v dalších zemích světa. Mládež je zde vedena k správnému vztahu k přírodě, zdravému životnímu stylu, je vychovávána k praktickým tábornickým dovednostem, družnosti a sebekázi. V českých zemích se začal skauting šířit díky pražskému středoškolskému profesorovi Antonínu Benjaminu Svojsíkovi, v roce 1914 vzniká česká skautská organizace *Junák – Český skaut*.

V období mezi světovými válkami se v Evropě vyvinuly dva základní modely výchovy dětí a mládeže ve volném čase. V západní a severní Evropě jsou iniciátory aktivit zaměřených na tuto problematiku především sdružení a asociace dětí a mládeže, nadace, pokrokové pedagogové. Stát jejich činnost podporuje, jeho úloha není však dominantní. Vznikají první domy mládeže, ubytovny, letní tábory a kolonie, často na základě mezinárodní spolupráce. Zkušenosti získané prací s mládeží začínají analyzovat a teoreticky zpracovávat a zobecňovat odborníci, vznikají základy budoucího vědního oboru pedagogika volného času. Československo se koncem uvedeného období tomuto západoevropskému modelu postupně přibližovalo, **„nestačily se však ještě konstituovat nové typy zařízení výrazně volnočasového a zájmového zaměření, proto nevznikla ani ucelená koncepce teorie této oblasti“** (Pávková, 2002, s. 23).

Druhý model se začal uplatňovat při práci s dětmi a mládeží v Sovětském svazu. Hlavní myšlenkou byla jednota bez alternativ, vliv státu a jeho ideologie byl rozhodující. Cílem působení bylo snížení negramotnosti a zvyšování úrovně vzdělanosti, ale také vliv na směřování zájmů – šlo především o technické a přírodovědné oblasti, lidové umění, turistiku, sport,

kulturu a branné aktivity. Vznikaly paláce pionýrů, stanice mladých techniků, hřiště a stadiony.

U nás se otvírají domy pionýrů a mládeže s širokou nabídkou zájmových aktivit, často na vysoké odborné i pedagogické úrovni. Vznikají družiny mládeže a školní kluby, které mají pomoci zaměstnaným rodičům s péčí a dohledem nad jejich dětmi, lidové školy umění zaměřené na rozvoj talentů v oblasti hudební, výtvarné, taneční a dramatické. Činnost těchto institucí je však řízená státem, zájmová sdružení, kroužky či letní tábory existují pouze pod hlavičkou pionýrské organizace, svazu mládeže či odborů. Počet členů dosahuje maxima, členství je však často formální a z různých důvodů povinné nebo aspoň žádoucí. V některých pramenech se uvádí, že organizovanost dětí před rokem 1989 byla téměř 90%.

Společenské změny 90. let ovlivnily u nás i pojetí výchovy dětí a mládeže ve volném čase. Mezi zásadní změny patří pluralita názorů, znovuoživení činnosti tradičních sdružení (YMCA, YWCA, Junák), vznik nových zařízení a institucí (církevních, sociálních, komerčních), rozšiřující se mezinárodní spolupráce. Společnost je nucena reagovat na problémy, které západoevropské země musely řešit již v 70. – 80. letech, u nás však nebyly tak výrazně pociťovány: dlouhodobá nezaměstnanost, bezdomovectví, drogy, brutalita, xenofobie. Výchova ve volném čase se na řešení těchto problémů spolupodílí.

3 Školní družina

Školní družina (dále jen ŠD) je školské zařízení výchovy mimo vyučování a je určeno žákům prvního stupně základních škol. Družiny jsou buď součástí těchto škol, nebo fungují jako samostatné zařízení, mohou sloužit i více školám. Přihlášení žáci jsou rozděleni do oddělení o maximální kapacitě 30 žáků. Školní družina může organizovat zájmové kroužky, a to i pro děti, které nejsou do ŠD přihlášené. V případě potřeby může být družina v provozu i v době prázdnin.

Školní družina je zřízena zřizovatelem na základě vyhlášky č. 74/2005, která vychází ze zákona č. 561/2004 Sb., a to konkrétně §112, §121, odst. 1 a §123, odst. 5.

Dále je označována jako školské zařízení zájmového vzdělávání. Školní družina je vnímána jako přechod mezi vyučováním a odchodem dětí domů. Střídáním a pestrostí aktivit by měla plně vyplnit potřeby dítěte v této době. Proto se nejčastěji střídají aktivity odpočinkové, zájmové a rekreační.

3.1 Cíle a obsah činnosti školní družiny

Jak již bylo zmíněno výše, mnoho rodičů bere školní družinu jako zařízení, které jejich dětem poskytne přístřeší po dobu, než si je vyzvednou při cestě ze zaměstnání. Družina však nemůže být pouze sociálním zařízením, které děti pohlídá. Jedním z nejdůležitějších aspektů pobytu ve školní družině je naučit děti smysluplně a kvalitně trávit volný čas. Je to mj. jeden z hlavních cílů při práci ve školní družině, tedy výchova k volnému času, dostatečná nabídka informací o zájmových aktivitách a vytváření správných návyků v oblasti trávení volného času.

Funkce školních družin a klubů:

Školní družiny a školní kluby mají předpoklady k pravidelnému každodennímu pedagogickému ovlivňování volného času žáků, neboť vychovatelé:

- jsou s žáky v každodenním styku,
- mohou působit na většinu žáků bez ohledu na sociální postavení rodiny,
- mají možnost pravidelného kontaktu s rodiči,
- pro své výchovné působení v době mimo vyučování mají vhodnou kvalifikaci,
- jsou členy pedagogické rady, spolupracují s vedením školy a ostatními pedagogy (Pávková, 2002, s. 113-114).

Školní družina by měla žákům poskytovat čtyři základní okruhy činnosti.

Odpočinkové činnosti „mají odstranit únavu. Důležité je zařazení odpočinkových činností do denního režimu ŠD, jejich organizace a náplň plní psychohygienické poslání“ (Hájek, 2003, s. 17).

Tuto činnost dětem nabízíme po obědě. Jednodušší organizace je u žáků prvních tříd, kterým pravidelně výuka končí ve stejnou dobu na rozdíl od dalších ročníků, kde výuka končí každý den jinak. Zmínil jsem to proto, že u nás, ale i v jiných mně známých zařízeních jsou děti ročníkově smíšené.

Náplň této činnosti tvoří zejména klidný relaxační poslech hudby, volné kreslení, čtení knížky či povídání v kruhu.

U dětí středního školního věku používáme nejčastěji volné kreslení, rozpravy v kruhu, plánování činnosti, ale i poslech hudby. Tato činnost trvá od 15 do 30 minut.

Rekreační činnosti „slouží k regeneraci sil, převažuje v nich aktivní odpočinek s náročnějšími pohybovými, sportovními, turistickými nebo manuálními prvky“ (Hájek, 2003, s. 17).

Děti po úmorném sezení v lavicích, kde tráví 4 – 5 hodin, se velice těší na jakékoliv pohybové aktivity v zájmovém vzdělávání. Pokud je příhodné počasí, trávíme tuto část ve venkovních prostorách naší školy. Máme k dispozici velké venkovní hřiště s umělým povrchem, travnaté plochy a v letních měsících i bazén. Zde je nutno podotknout, že v podzimních a zimních měsících k nedílným součástem pracovní náplně vychovatelů patří sledování rozptylových podmínek v naší oblasti. Často se stává, že právě překročené emisní limity nedovolí pobyt našich účastníků ve venkovních prostorách. Mezi nejčastější činnosti dětí patří hry, soutěže, jízda na koloběžkách, švihadla, chůdy a další pomůcky. Často používáme také míče, kde se děti zdokonalují v hodů na cíl, samotnou techniku hodů a podobně. Vítaným zpestřením pro děti středního školního věku je třeba vyvolávaná, schovávaná apod.

V letních měsících a teplých podzimních měsících využíváme bazén, který děti velice oceňují. Mnozí díky skupinovému koupání ztrácejí ostych a bázeň a rádi se přidají ke šplouchajícím se dětem.

Zájmové činnosti „rozvíjejí osobnost dítěte. Umožňují dětem nejen seberealizaci (popř. také kompenzaci možných školních neúspěchů), ale i další poznávání a rozvoj pohybových dovedností“ (Hájek, 2003, s. 17).

Zájmová činnost by se měla pravidelně střídat. Měly by být uskutečňovány aktivity výtvarné a rukodělné, sportovní, literárně-dramatické, hudební a přírodovědné.

Zájmová činnost je pro děti něčím, kde si mohou kompenzovat i výše zmíněné školní neúspěchy, ale zejména rozvíjet své zájmy a záliby.

Otázka, která občas na začátku každé organizované činnosti z úst dětí zazní, je: „Je to povinné?“, případně: „Proč to máme dělat?“ Zde je důležitá osobnost vychovatele a to jaká motivace předchází dané činnosti. Jak bylo zmíněno výše, děti v období středního školního věku jsou zejména soutěživé. Soutěživější jsou hoši, tvrdí prof. Matějček. Z mé zkušenosti musím potvrdit pravý opak.

„Motiv má u dítěte vyvolat určité chování, udržovat aktivitu a zaměřovat činnost žádoucím směrem“ (Hájek, 2003, s. 67). V našem oddělení probíhají pravidelné turnaje a pololetní soutěž. Každá (i sebemenší) aktivita je oceněna určitým počtem bodů, nikdy nezvýhodňuji bodově děti, které se v nějakém dílčím turnaji umístily na prvních místech. V praxi se mi osvědčilo děti do ničeho nenutit, předkládat připravené aktivity jako nabídku. Ukázat jim, čeho mohou dosáhnout, jak daný výrobek vypadá, co jim ta či ona výtvarná aktivita může poskytnout. Předložím jim tzv. „proč“ si tuto aktivitu vyzkoušet (zkušenost s něčím novým, zábavu a legraci, radost z krásného, vlastnoručně vyrobeného předmětu a dárku, překvapení pro rodiče, dobrodružství aj.).

Pokud jde o výtvarnou a rukodělnou aktivitu, jedné konkrétní činnosti se věnujeme celý týden. Dítě si tak může zvolit den, kdy se této aktivity zúčastní. Zvolí si dokonce i své spolupracovníky, někdy počká, aby vidělo, zda daný úkol zvládne. Má to i jednu výhodu – práce s menším počtem dětí je účinnější, efektivnější.

K rukodělným a výtvarným aktivitám bych rád dodal, že volíme zejména takové, které děti doma nemohou dělat vůbec nebo jen v omezené míře. A takových aktivit se z mých třiceti členů zúčastní i dvacet šest žáků.

V rámci přírodovědných aktivit provádíme ty skoro běžné činnosti – vyrábíme ptačí budky, v zimních měsících krmíme a pozorujeme ptáky, děláme pravidelné táboračky, stavby z přírodnin a další věci, které děti baví.

K účasti na kolektivních a sportovních hrách děti také nenutím. Domluví se určitá skupina na dané činnosti. Váhající děti se většinou po chvilce pozorování k dobře se bavícím kamarádům přidají.

Velmi důležité je mít připravenou nabídku alternativních činností.

Příprava na vyučování **„zahrnuje okruh činností souvisejících s plněním školních povinností, není však legislativně stanovena jako povinná činnost ŠD“** (Hájek, 2003, s. 17).

V naší školní družině příprava na vyučování probíhá od 15 hodin. Je to doba, kdy by již dítě mělo být relaxované z předcházející školní výuky. A jak to probíhá? Mnohé děti již automaticky vytáhnou nějaký domácí úkol, který si v družině vypracují. Je u nás zavedena taková praxe, že pokud se přípravy na vyučování účastní menší skupinka dětí, úkol jim i vychovatel zkontroluje a dodá pod něj parafu. Děti ve „školním klubu“ si dobu psaní úkolů mohou zvolit kdykoli od 14 hodiny. Je to proto, že v době od 15 hodin jim probíhá výuka v ZŠU či mají kroužek ve škole nebo v DDM. A věřte, že je do psaní úloh nikdo nemusí nutit. Oni sami přijdou a řeknou, že si jdou psát domácí úkol. Mým úkolem je jim vyčlenit klidné místo, kde se mohou soustředit na práci, pomoci, pokud si s něčím neví rady, a posléze zkontrolovat, zda daný úkol zvládli. Veškerá domácí příprava u všech účastníků zájmového vzdělávání probíhá na základě písemného souhlasu zákonného zástupce. Setkali jsme se totiž i s názorem, že si zákonný zástupce nepřál provádět s dítětem domácí úkoly v družině.

Velmi často však příprava na vyučování probíhá formou didaktických her, kvízů a vědomostních soutěží. Samozřejmě používáme i zajímavé časopisy, hlavolamy a hry na PC (Chcete být milionářem)

V družině je mnoho opakujících se momentů a činností. Mezi ty nejpravidelnější patří stolování, oblékání, osobní hygiena, přesuny dětí apod.

Pokusme se chvíli zdržet u této problematiky. Způsob a druh stravování – zda je výdej u okénka nebo probíhá formou restaurační obsluhy. V naší škole je běžný výdej u okénka. Musíme tedy v prvních dvou měsících školní docházky, zejména žáky prvních tříd a nově příchozí žáky naučit, jak si donést tácek ke stolu a odnést použité nádoby.

Další činností je mytí rukou před jídlem či po použití toalety. Přezouvání do papučí a nechození bosky po zařízení školní družiny je další důležitý a často velice těžce zvladatelný moment pro děti. Ale i ten se děti po určité době naučí. V neposlední řadě je potřeba zmínit i oblékání a obouvání. Mnoho široké veřejnosti ani netuší, kolik dětí nastoupí povinnou školní docházku s tím, že se neumí oblékat a zavazovat tkaničky. Troufám si odhadnout, že je to i více než 50% dětí prvního ročníku.

Cílem každého výchovného pracovníka je toto vše děti naučit tak, aby tyto činnosti zvládaly bez stresu a napětí. Je to často Sisifovská práce, ale když začne nést ovoce, mají z toho radost obě skupiny. A pak se často setkávám s tím, že mi děti při cestě z obědu řeknou „pane vychovateli, zdržte se někde, my vás chceme překvapit“. A co je tím překvapením? To, že jsou děti po obědě převlečené, přezuté, mají oblečeny bundy a zavázané tkaničky. No a to mi potom nezbývá, než tuto snahu po zásluze sladce odměnit.

3.2 Osobnost vychovatele

Osobnost vychovatelky nevzniká sama od sebe, ale tvoří se na základě osobnostních dispozic vzděláním, osobnostním zráním a dalším sebevzděláváním (Hájek, 2003, s. 34).

Osobnost „vychovatele“ již vyzdvihoval Jan Ámos Komenský. Kládl důraz na osobnostní stránku vychovatele a jeho vzdělanost. Dnešní potřeby práce

vychovatele jsou ve většině ohledů stejné. Každý vychovatel by měl mít dostatek pedagogického taktu, mít rád děti, jeho práce by ho měla bavit, měl by být ve svém oboru vzdělaný. V literatuře je také zmíněno, že záleží na poloze hlasu, vizáži, způsobu oblékání. Nemělo by se jednat o osobu vznětlivou, ale naopak oplývající klidem a dostatkem vtipu a pochopení. Nesmíme opomenout dovednostní um, tvořivost, právní vědomí, smysl pro zodpovědnost a jistý nadhled, pro veškerou dětskou činnost (Hájek, 2003, s. 34-37).

Osobnost vychovatele je pro chod jednotlivých oddělení ve školní družině velice důležitá. Má-li vychovatel většinu výše zmíněných vlastností a do toho vládne i organizačními schopnostmi, jsou děti velice spokojené. Samozřejmě musíme myslet na to, že muž je zatím ve školství pořád ještě výjimečný jev. Proto i má pozice je velice jiná, mnohé děti mne berou zcela jinak. Deprivace citová zejména u dětí z neúplných rodin je hmatatelná. Je často patrné, kde které dítě strádá. Děti si mne samy vyhledávají, je jim příjemné vzít mne za ruku, povídat si se mnou a dalšími způsoby se mnou navazovat kontakt. Dokonce v posledních letech je to mnohem častější, kdy se svádějí pŕtky o to, kdo se mnou pŕjde za ruku na oběd. O ŕčasti mé osoby ve hrách ani nemluvě. Je mi jasné, že děti doma povětšinou nevidí, aby si dospělý člověk (rodič) s nimi hrál, „blbnul“, prostě dělal věci, které dělají oni. Pro mnohé děti bylo velkým překvapením, když pořádáme ve školní družině různé akce jako je karneval, slet čarodějnic, mikulášskou nadílku a podobně, že i my dospělí se převlékneme do masek. Toto však si můžeme dovolit jen tehdy, když víme, že nás děti budou respektovat i v té masce.

3.3 Podmínky činnosti naší školní družiny

Naše škola vznikla na základě dekretu prvního Československého presidenta Tomáše Garrigua Masaryka v rámci potřeb budovat české školy na území Těšínska. Byla to první česká škola po rozdělení Těšína v roce 1921. Slavnostně byla otevřena v roce 1924, jejího otevření se účastnil sám president T.G.Masaryk. Již v této době z písemných kronik víme, že zde probíhala jistá mimoškolní činnost v podobě různých zájmových kroužků, ale nedá se hovořit o pravidelné mimoškolní činnosti. Teprve po roce 1945 se objevuje název „Družina mládeže“. V budově školy byly vyčleněny místnosti v tzv. domečcích, které jsou přímo spojeny se školou. V dalších letech se do mimoškolních aktivit promítla ideologie, která velkou měrou ovládala náplň školních družin. V osmdesátých letech byla při naší škole vybudována samostatná školní družina, která sídlí ve dvoře školy v třípodlažní budově. Zde byly na danou dobu prostorné moderní herny plné zajímavých hraček, koutků s kuchyňkami apod. V době snížené populační křivky byly tyto části využívány jako herny stolního tenisu, družina měla pouze tři oddělení a to ještě ne zcela naplněné. Vstupem ČR do Evropské unie došlo ke sloučení základních škol a škol zvláštních. Proto po nezbytných stavebních úpravách byly herny rozděleny a vznikly nové třídy. Bylo to však pouze dočasné řešení, neboť individuální integrací se nám podařilo mnohé děti začlenit do běžných tříd. Dnes tedy opět využíváme většinu prostor původní školní družiny. V běžné třídě máme pouze jedno oddělení, ostatní oddělení jsou v samostatných hernách. V posledních třech letech máme plně obsazenou školní družinu. Kapacita všech našich družin je 160 dětí (příloha č.6). Protože naše organizace má několik pracovišť, máme i několik školních družin. V prostorách pomocné a praktické školy jsou dvě oddělení, kde v každém dle zvláštního právního předpisu je po šesti dětech. Další oddělení ŠD máme v budově odloučeného pracoviště ve Stanislavicích, kde je přibližně 14 dětí.

Zbytek dětí je v budově na ul. Komenského rozdělen do pěti oddělení. Výhodou našeho zařízení je i fakt, že při něm působí tzv. poradenské centrum. Tím, kdo nám ve výchově mimo vyučování zejména pomáhá, je speciální pedagog.

Kromě heren máme ještě k dispozici přilehlé venkovní hřiště, tělocvičnu, počítačové učebny, cvičnou kuchyňku. Využití těchto prostor je plně v kompetenci vychovatelů jednotlivých oddělení a možnostech školy. Protože máme i keramickou dílnu, využíváme také této možnosti.

3.4 Zařazení dětí se zdravotním postižením do běžných oddělení školní družiny

Vstupem České republiky do Evropské unie se v mnohém změnilo i vzdělávání dětí se zdravotním postižením. Masarykova základní škola a mateřská škola v Českém Těšíně patří mezi ty základní školy, které integrují tyto děti jak ve skupinové, tak zejména v individuální integraci. I pro vychovatele bylo setkání s těmito dětmi něčím zcela novým a bylo třeba se s tímto kladným fenoménem, vypořádat. Integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá podobně jako ve škole. V běžném oddělení je integrováno maximálně pět těchto žáků. Je-li oddělení tvořeno pouze žáky se zdravotním postižením, je počet omezen na šest žáků v jednom oddělení dle zvláštního předpisu Vyhlášky č.73/2005 Sb.

Proto se v odděleních objevují děti se SVP, vadami řeči, děti autistického spektra, děti s poruchou chování, děti s lehkou mentální retardací a v neposlední řadě máme i děti po dětské mozkové obrně. Všechny tyto děti jsou integrovány v různých odděleních, jejich začlenění je veskrze bezproblémové. Jediným problémem zůstává bezbariérovost našeho zařízení,

neboť pouze přízemí je přístupno dětem na vozíčku. Jedná se tedy zejména o nevyhovující věkové složení, které je od 6 do 13 let. A to je potom pro paní vychovatelku velký oříšek. Jedinou výhodou je, že po celou dobu přítomnosti dítěte se zdravotním postižením je v tomto oddělení přítomen asistent pedagoga.

Další zkušeností je dítě s autistickým spektrem. (dále jen AS).

Zvláštní jednotlivé typy chování se prolínají, záleží na osobě člověka, se kterou dítě kontakt navazuje, a na jiných okolnostech. V některých situacích se dítě chová odtažitě, například v kolektivu nebo s cizím člověkem může působit jako dítě velmi uzavřené a samotářské, aktivní kontakt je schopné navázat pouze v situaci, kterou dobře zná, nebo pokud se týká oblasti jeho zájmů. Hodně dětí má mnohem kvalitnější sociální interakci s rodiči. Motivovat tyto děti je mnohdy velmi složité. Čím byl daný žák starší, tím lépe se s ním pracovalo (bylo to určitě i na dlouhodobém kontaktu s jedním vychovatelem).

3.5 Režim dne

Protože mým tématem je „školní klub“ (název oddělení) jako běžné oddělení školní družiny, budu se zde věnovat pouze tomuto oddělení. Naše práce je rozdělena v jednotlivých dnech na určité části. Nelze opakovat stejný režim v jednotlivých dnech, z důvodu zájmové činnosti dětí, odpoledního vyučování, výuka nepovinných předmětů apod.

Většina těchto činností neprobíhá přesně ve stanovenou dobu, zejména proto, že děti z jiných oddělení přecházejí dle pracovní doby jiných vychovatelů do oddělení druhých. Jediná doba, kterou se snažíme pevně dodržovat, je doba domácí přípravy.

V našem oddělení máme dále k dispozici herní stoly, stůl na stolní tenis a rozpis na PC. Televizi sice máme, ale používáme ji zcela výjimečně jednou v roce. (viz příloha č. 3)

3.6 Dokumentace

Mezi základní dokumentaci každého vychovatele patří „Přehled výchovně-vzdělávací činnosti“ (SEVT 49 185 1). Zde každý vychovatel denně zapisuje nepřítomné žáky a činnost, kterou vykonával. Kladu důraz na zapisování jednotlivých poučení o bezpečnosti při jiných než běžných činnostech ŠD (táborák, kluziště, tělocvična apod.)

Zápisový lístek k zájmovému vzdělávání (viz příloha č. 1) je dnes čistě záležitostí organizace. My jsme si tedy vytvořili jednodušší zápisový lístek (viz přílohy), který se zakládá do osobního spisu každého žáka ve spisovně školy.

Po nástupu dítěte do školní družiny nám rodiče vyplní „Osobní list žáka“ (viz příloha č. 2), kde jsou uvedeny všechny potřebné informace. Velký důraz klademe zejména na telefonické aktuální spojení, odchody žáků a kdo bude žáka vyzvedávat. Dále jsme zde přidali písemný souhlas s domácí přípravou a zveřejňováním fotek na webu. Tyto osobní karty mají vychovatelé soustavně u sebe uzamčené z důvodu ochrany osobních údajů, ale dostupné pro ostatní vychovatele.

3.7 Image školní družiny

Spousta firem hledí na svou image. I škola je firmou, která na základě své image má dostatek či nedostatek žáků. Stejně tak to je i se školní družinou. V minulých letech byla kapacita školní družiny naplňována v počtu čtyř oddělení. V posledních třech letech je tomu jinak. Máme mnoho žadatelů o

umístění do zájmového vzdělávání, kterým nemůžeme vyhovět, ačkoliv jsme otevřeli i páté oddělení ŠD.

Z hlediska tváře školní družiny je důležitá spokojenost dětí a potažmo rodičů. To jsou pro nás ti nejdůležitější hodnotitelé naší práce. Zde musím zdůraznit, že nepatřím mezi ty, kteří by dělali líbivou politiku. Zkoušíme i spoustu nových věcí. Velký úspěch u dětí i rodičů má projektová činnost.

Pro bezprostřední kontakt v obou směrech, tedy rodič – družina a naopak, jsme si zřídili webové stránky. Zde se mohou rodiče dozvědět o všem co se v jednotlivých odděleních děje, stáhnout si potřebné dokumenty a kontaktovat nás.

4 Specifika oddělení ŠD „školní klub“

Mým přáním bylo při škole zřídit klub. Zřizovatel tyto snahy rezolutně zamítl, a proto vzniklo při školní družině jedno oddělení pro děti čtvrtých až osmých tříd „školní klub“. Je v něm zapsáno pravidelně třicet členů, kdy do tohoto oddělení dochází dítě v průměru tři roky.

Práce s dětmi středního školního věku (Matějček, 1996. s. 75-78) má svá specifika, je náročná, ale zároveň odlišná. Tyto děti jsou již samostatné, často mají zajímavé nápady, umí navazovat sociální kontakty.

Náplň jednotlivých dnů se zčásti odvíjí od obsahu našeho Školního vzdělávacího programu (příloha č. 6). Ten je koncipován na roční období podzim, zima a jaro.

Září většinou v klubu věnujeme pobytu venku, opékáme, hrajeme seznamovací hry. Denně si připomínáme pravidla, na kterých fungování klubu stojí. Také chci, aby prostředí, ve kterém se děti pohybují, bylo zčásti i jejich dílem, proto si sami klub „vyzdobí“. Na dveře si každý vyrobí vizitku se svým jménem.

Říjen je již ve znamení zaběhnuté činnosti. Děti vědí, co se v jednotlivých dnech bude dělat, rozběhne se první turnaj v nějaké stolní hře. Tím si nevědomky děti otestují v tom, jakou mají trpělivost, ochotu spolupracovat a další vlastnosti. Probíhá projekt ke „Dni stromů“. K zájmové činnosti používáme plody běžně dostupné na zahradách a polích.

Listopad je opět projektovým měsícem, který nazýváme „Podzim v lidové slovesnosti“. Veškerá odpočinková činnost je věnována zvykům a tradicím v podzimních měsících. V rámci zájmové a rekreační činnosti vyrábíme suché vazby, obrázky, vaříme a pečeme z brambor a jablek. Tento projekt je

ukončen týdenní vernisáží výstavy, kde jsou prezentovány práce dětí ze školní družiny.

Prosinec je pro děti tím neaktivnějším měsícem. Na začátku se zájemci podílejí na Mikulášské nadílce v družině. Převléknou se za čerty a anděly a vytvoří početnou Mikulášskou družinu. Jako odměnu pro děti uspořádám „Mikulášskou párty“ se soutěžemi, tancem a občerstvením. A pak se vrhneme na výrobu vánočních dárků, přání a všeho co vánoce jen trochu připomíná. Pokud zjistím, že jsou děti šikovné (a to už mám vyzkoušené z podzimního projektu) pečeme s dětmi perníčky a drobné cukroví. Tuto veškerou činnost završíme opět prezentací výstavkou pro rodiče, vánočním posezením v klubu a v neposlední řadě „dílnou s rodiči“, kde vyrábíme živé vánoční svícný.

Leden je odpočinkovým měsícem. Zde dávám dětem prostor hrát si, jak já říkám - prožívat volný čas hrou. Mají nové hry, které dostali „pod stromeček“, vymyslíme další turnaj ve sportovních stolních hrách. Hrajeme si, a pokud nejsou špatné rozptylové podmínky, trávíme mnoho času na sněhu. V tomto měsíci také rozjíždíme bruslení na blízkém zimním stadionu.

Únor je pokračujícím zimním měsícem, kde velkou část aktivit věnujeme zájmové činnosti, zejména keramice. Připomínáme si také svátek Sv. Valentýna, vyrábíme přáníčka a opět si uděláme párty.

Březen je měsíc knihy. Toto pravidlo se snažíme stále dodržovat. Děti si donesou svou oblíbenou knihu, něco nám o ní poví a pak své povídání mohou ztvárnit i výtvarně. Nakonec ze všech obrázků uděláme koláž, která zdobí náš klub. Koncem měsíce se pravidelně účastníme dnes již mezinárodní akce „Noc s Andersenem“. Je to pro nás jediná možnost, kdy můžeme přespat v družině. Této akce se účastní přibližně 16 dětí z klubu.

Duben je měsícem Velikonoc. Neopomeneme si připomenout různé jarní pranostiky, obyčeje a zvyky. Pořádáme soutěž o nejkrásnější velikonoční

vajíčko. Na konci tohoto měsíce se v družině opět uskutečňuje projekt „Slet čarodějnic“. Děti se převlečou do strašidláckých uniforem a jde se soutěžit. Pálíme čarodějnice v podobě obrázků se zlými vlastnostmi. Této akce se mohou účastnit i rodiče. Nakonec si opečeme párky a užijeme si odpoledne plné her a soutěží.

Nesmíme také opomenout Den Země. Environmentální aktivity se opakují v každé činnosti, přesto v tomto měsíci je vyzdvihujeme mnohem více, účastníme se výtvarných a jiných soutěží pořádaných městem či Střední školou zemědělskou.

V tomto měsíci se také intenzivně věnujeme dopravní výchově. Děti se učí poznávat jednotlivé dopravní značky, řešit složitější dopravní situace, máme k dispozici překážky k jízdě zručnosti. Veškeré podklady čerpáme z propozic BESIPu – „Dopravní soutěž mladých cyklistů“

Květen věnujeme opět zájmovým a rekreačním činnostem. V tomto měsíci také pravidelně vyrážíme do školy v přírodě. Opět velkou část dne trávíme venku při pohybových a herních aktivitách. V tomto měsíci také organizujeme turnaj ve fotbale, kde vznikají smíšená družstva. Je to opravdu souboj, kde všem záleží na výsledku. Děti si vyrobí dresy, transparenty, znaky klubů a podobně. Tento turnaj je vždy událostí pro všechny členy klubu.

Červen je měsícem rekapitulace veškeré činnosti. Děti již většinu času chtějí trávit venku, kde máme k dispozici velký bazén, venkovní posezení a travnaté prostory pod košatými stromy. Účast členů zájmového vzdělávání je nepravidelná, protože mnoho rodin v této době odjíždí na dovolenou, děti do ozdravoven a podobně. Přesto i v posledním týdnu organizujeme poslední projekt, který nazýváme „Rozloučení se školní družinou“. Připravíme pro děti mnoho netradičních soutěží, většinou složených z celoročních aktivit v ŠD. Takže děti skáčou přes švihadlo, krouží kruhem, chodí na chůdách, jezdí na

koloběžkách, házejí na cíl, prostě zúročují všechny dovednosti, které jsme se snažili je naučit. S nadšením také vítají smažení palačinek pod širým nebem.

V některém měsíci druhého pololetí pořádáme v klubu akci „Den zvířat“. Každé dítě si připraví povídání o svém skutečném či vysněném mazlíčkovi. Prezentace může být obrázková, připravena na počítači a doplněna o knihy a další pomůcky. Mnohé děti na základě domluvy se zákonnými zástupci přinesou své skutečné mazlíčky ukázat. A to potom máme klub plný králíčků, křečků, morčat, pavouků a také pejsků (viz příloha č.7).

5 Výzkumná část

Empirická část každé práce by měla vycházet z faktů, které byly získány relevantním způsobem. Ani v mé práci tomu nebude jinak. Jako výzkumný soubor budou figurovat účastníci zájmového vzdělávání a jejich rodiče. Výzkumnou metodou užitou v tomto šetření bude anonymní dotazník.

5.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zmapovat potřeby dětí středního školního věku a potřebu fungování školní družiny pro děti od 10 do 13 let. Zajímalo nás také, která z činností organizovaných zájmovým vzděláváním je u dětí oblíbená, co jim v nabídce chybí a kde je možnost zlepšení.

Základním výzkumným problémem (Chráska, 2007, s. 11) je tedy otázka:

Je školní družina potřebná i pro děti středního školního věku?

Výzkumné šetření bylo dále použito pro autoevaluaci školy a některé hodnoty z dotazníku se také objevily ve výroční zprávě školy (Vyhláška č.15/2005 a její pozdější změna č.225/2009).

5.2 Charakteristika souboru

Soubor respondentů se skládal z rodičů (zákonných zástupců) dětí našeho zájmového vzdělávání a účastníků zájmového vzdělávání, kteří jsou či byli členy oddělení „školní klub“.

Dotazníkové šetření mezi rodiči jsem provedl v uplynulém školním roce 2009/2010. Bylo rozdáno přibližně 120 dotazníků, zpět se vrátilo jen 95 z nich. Ve školním roce 2010/2011 jsem použil podobné otázky a rozšiřující soubor pro účastníky, kteří byli či jsou členy zájmové vzdělávání – „školního klubu“. Zde se jednalo o 35 dotazníků (Tabulka 1).

Tabulka 1. Počty respondentů v jednotlivých letech

	Školní rok 2009/2010 zákonní zástupci	Školní rok 2010/2011 děti	Školní rok 2010/2011 zákonní zástupci
A	120	35	35
B	95	27	16
C	79%	77%	46%

Vysvětlivky:

A – počet rozdaných dotazníků

B – počet odevzdaných dotazníků

C – procenty vyjádřený počet odevzdaných z celkového počtu rozdaných dotazníků

5.3 Metody šetření

Metodou, kterou jsem si zvolil, byl dotazník. Je to forma, která je pro velký okruh respondentů nejschůdnější. Výhodou této metody je také anonymnost, která je pro mnohé dospělé důležitá.

V dotazníku se objevily otázky, na které respondenti odpovídali pouze ano – ne (Příloha č. 4).

V rámci bakalářské práce bych použil znovu tento dotazník i ve školním roce 2010/2011. Nový dotazník (Příloha č. 5) byl použit pro děti ve „školním klubu“ a zahrnul i žáky, kteří již do klubu nechodí, ale v uplynulých letech jej navštěvovali.

5.4 Vyhodnocení výsledků šetření

Výsledky prezentovány v první části vyhodnocení jsou z dotazníků (Příloha č. 4), které byly rozdány rodičům všech dětí našeho zájmového vzdělávání. Druhá část vyhodnocení je pouze z dotazníků (Příloha č. 5) rozdaných a vrácených členy klubu a jejich zákonných zástupců.

Tabulka 2. Výsledky dotazníku pro zákonné zástupce šk. rok 2009/2010

Otázka č.:	ANO	NE
1	95	0
2	95	0
3	90	5
4	95	0
5	91	4
6	85	10
7	85	10

Otázka č. 8 byla otevřenou otázkou:

Na otázku odpověděli pouze tři zákonní zástupci:

- *Mít společnou šatnu v přízemí budovy*
- *Nesouhlasím, aby děti chodily ven za každého počasí*
- *Pokud je dítě nemocné, bere ho vychovatelka ven. Dítě má zůstat ve třídě a nelítat venku v zimě.*

Na všechny tři otázky jsme samozřejmě mohli reagovat pouze na webových stránkách, protože dotazníky byly anonymní. Na poslední odpověď jsme reagovali sdělením, že pokud je dítě nemocné, nemá v kolektivním zařízení co dělat. Můj poznatek je samozřejmě dvojitý – jedná se o rodiče, kteří nemohou nechat hlídat dítě doma, pokud je mírně nemocné (nachlazení, kašel). Druhý poznatek však svědčí o neohleduplnosti vůči ostatním dětem, které se pohybují s dítětem nemocným v blízkosti. Občas je velice složité zákonným zástupcům vysvětlit i ty nejjednodušší věci.

Dotazník ve školním roce 2010/2011 obsahoval identické otázky. Dotazník byl však rozdán pouze rodičům dětí školního klubu (Tabulka 3). Dále byl pro děti připraven dotazník (Příloha č.5) k zjištění jejich potřeb, spokojenosti a vnímání prostředí školní družiny a potažmo oddělení – „školní klub“ (Tabulka 4).

Tabulka 3. Výsledky dotazníku pro zákonné zástupce šk. rok 2010/2011

Otázka č.:	ANO	NE
1	16	0
2	16	0
3	16	0
4	16	0
5	16	0
6	15	1
7	16	0

Otázka č. 8 byla otevřenou otázkou. Nejčastěji byla odpověď „nemám“, jedna odpověď zněla „...žádné, pokud je spokojené dítě, tak jsou většinou spokojeni i rodiče“.

Tabulka 4. Výsledky dotazníku pro členy „školního klubu“ šk. rok 2010/2011

Otázka č.:	ANO	NE
1	25	2
2	27	0
3	26	1
5	23	4
6	13	14
9	27	0
10	25	2

V dotazníku pro děti, bylo více otevřených otázek.

- A/ Se kterou hrou si nejčastěji hraji.
- B/ Co ti v práci klubu chybí.
- C/ Co se ti v klubu líbí nejvíce a proč.
- D/ Můj názor.

ad A/ Nejčastěji využívané hry – stolní fotbal, Superfarmář, kulečník, karty, stolní tenis, ruleta, Monopoly, Aktivity, vědomostní hry,

ad B/ Soutěže, zvíře, počítače, internet,

ad C/ Stolní tenis; stolní fotbal; když chodíme do tělocvičny; kulečník; „bruslák“; gumové míče; když vyrábíme různé výrobky, protože mám radost, když ho můžu někomu věnovat; to, jak jsme si ho mohli sami vymalovat a vyzdobit; nové hry; výtvarné činnosti, protože ráda vyrábím;

ad D/ Často se objevovalo „moc se mi tu líbí“.

Výsledky dotazníkového šetření by nám v mnohém měli napomoci více uspokojovat potřeby dětí v zájmovém vzdělávání. U zákonných zástupců jsme si potřebovali ověřit, zda i oni vnímají potřebu školní družiny i pro děti středního školního věku. Dotazník určený zákonným zástupcům nám také pomohl při tvorbě výroční zprávy naší školy a také jako autoevaluační nástroj. Byli jsme velmi mile potěšeni se spokojeností zákonných zástupců s naší prací.

Odpovědi členů zájmového vzdělávání byly mnohem kritičtější. Z velké části jsem neočekával v takové míře kladné hodnocení. Jediná odpověď mne velice překvapila – tedy navýšení počtu projektů. Je fakt, že tvořivé činnosti doprovázejí velmi často každodenní činnost školní družiny. V rámci projektové činnosti si mohou děti (a zejména ty starší) vybrat konkrétní činnost, kterou budou chtít vykonávat. Doufám tedy, že 4 – 5 projektů v rámci školní družiny je dostatečný počet pro skupinu dětí pro i proti navýšení.

Závěr

Na konci každé práce je potřeba zamyšlení čeho jsme v této práci dosáhli a na co jsme si odpověděli. Celou svou práci jsem chtěl věnovat dětem středního školního věku, se kterými jsem v každodenním kontaktu. Chtěl jsem si také odpovědět na otázku výchovy ve volném čase této skupiny dětí. Teoretické poznatky se opírají zejména o názory prof. Matějčka, PhDr. Pávkové a Mgr. Hájka. Jejich knihy byly a jsou pro mne velkou inspirací ve výchově dětí ve volném čase.

Každé dítě má své potřeby a specifika, je osobností, kterou se snažíme poznat a pochopit. Tu se nám to daří lépe tu hůře, přesto našim prvořadým úkolem musí být spokojenost účastníků zájmového vzdělávání a zvládnutí naší role vychovatele jako osoby, která děti povede k výchově ve volném čase. Naší odměnou nám jsou chvíle, kdy vidíme, že se dítě umí samo zabavit či svést ke hře ostatní děti nejen své věkové skupiny, čas umí vyplnit různými činnostmi.

Teoretická část práce mi tedy v mnohém pomohla pochopit zvláštnosti, potřeby a náplň volného času této věkové kategorie. Dlouholetou prací s dětmi jsem sice získal mnoho praktických zkušeností, ale teoretická rovina mi v mnohém chyběla. V teoretické části jsem se jen okrajově zmínil o psychice daných jedinců, osobnosti a vývoji člověka v této fázi života. Samozřejmě i tato stránka je nezanedbatelná, a proto by vydala na další samostatnou závěrečnou práci.

Výsledky dotazníkového šetření vesměs odrážejí poznatky z naší každodenní interakce s rodiči i dětmi. Jejich názory bereme velmi vážně, i když ne vždy se jim dá vyhovět. Mnoho rodičů cítí, že potřeba zřízení školní družiny pro starší děti je důležitá. Sami by byli rádi, kdyby jejich dítě mohlo i

ve čtvrtém až sedmém ročníku školní družinu navštěvovat. Tohle jim však z kapacitních důvodů nemůžeme plně zajistit.

Co se týče dotazníků dětí, zde jsem byl mile potěšen, že mezi nejoblíbenější hry patří hry didaktické, vědomostní a strategické. Hra je vůbec pro tuto věkovou kategorii určitou zvláštností. V každé hře děti spatřují jistou motivaci, soupeření a cíl, ke kterému by je měla dovést. Hra Monopoly učí děti nejenom počítat, ale vnímat i hodnotu peněz a dokáže je vést k určité podnikatelské strategii. Hra Aktivita je naopak hrou kreativní, duševní i pohybovou. Nutí děti přemýšlet a používat nejen ustálených dorozumívacích prostředků jako jsou slova, ale i obrázky a pantomimu. Samozřejmě sport – tělocvična, stolní tenis, kulečnická a podobně jsou činnosti pro děti v tomto věku velice důležité. Proto jsem přesvědčen, že u členů zájmového vzdělávání pravidelně rozvíjíme většinu složek osobnosti (pohybové, kreativní, řečnické, logické, sociální apod.)

V žádném z dotazníků jsem nenašel negativní reakci na naši práci. Určitě však nebudu konstatovat, že při každodenní práci s dětmi není co zlepšovat či dělat lépe. Proto jedním z našich dlouhodobých záměrů je vybudování odpočinkových a relaxačních zákoutí ve venkovních prostorách školní družiny. Pravidelně z prostředků určených na školní pomůcky doplňujeme didaktické a stolní hry. Za mnohé zkušenosti a poznatky vděčím také starším kolegyním, které s prací vychovatele mají mnohem větší zkušenosti.

Část široké veřejnosti si myslí, že práce ve školní družině obnáší pouze „hlídání“ dětí než si je někdo vyzvedne při cestě domů ze zaměstnání. Naštěstí z názorů dětí i jejich zákonných zástupců vyplývá, že naše práce je náročná, různorodá, odpovědná a často nedoceněná.

Paradox, který jsem zmínil v úvodu své práce, tedy problém u zřizovatele povolit u školy nejen školní družinu, ale i klub nadále zůstává.

Ačkoliv jsme mnohokrát argumentovali potřebou odpolední zájmové činnosti i pro žáky 2. stupně, nebyli jsme vyslyšeni. Vše totiž vázne na finančních prostředcích, kterých se nedostává na žádné úrovni, tedy ať už samospráv či ministerstva.

Na úplný závěr bych rád poděkoval za velmi kvalitně zpracovaná skripta a učební dokumenty pedagogů Univerzity Palackého v Olomouci, ze kterých jsem v této práci i v profesním životě velmi bohatě čerpal.

Použitá literatura a prameny

ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: SPN, 1980. 381 s. ISBN 46-00-13/1.

GRECMANOVÁ, H. *Klima školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. 209 s. ISBN 978-80-7409-010-3.

HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. 154 s. ISBN 80-7178-75-5.

HARTL, P. HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 174 s. ISBN 80-7178-927-5.

HOLEŠOVSKÁ, A. *Rok ve školní družině*. Praha: Portál, 2003. 166 s. ISBN 80-7178-752-3.

HOLOUŠOVÁ, D. KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 117 s. ISBN 80-244-1237-3.

HORÁK, F. CHRÁSKA, M. *Metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1983. 147 s.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 144 s. ISBN 80-7178-085-5.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000. 269 s. ISBN 80-7178-399-4.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol, *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 175 s. ISBN 978-80-244-2141-4.

ZABOROWSKI, Z. *Sociální psychologie a výchova*. 1. vyd. Praha: SPN, 1965. 204 s. ISBN 14-023-65.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění

Školní vzdělávací program ZŠ a MŠ Český Těšín, Komenského 607, okres Karviná

ŠVP školní družiny při ZŠ a MŠ Český Těšín, Komenského 607, okres Karviná

Organizační směrnice Masarykovy základní školy a mateřské školy v Českém Těšíně k přijímání žáků do zájmového vzdělávání, vnitřní řád školní družiny, školní řád, organizační řád

Internetové zdroje:

<http://www.msmt.cz>

<http://www.masarykovazsms-komenskeho.cz>

<http://www.nasedruzina.webnode.cz>

<http://www.worldleisure.org/pdfs/charter.pdf>>,[cit.2008-10-16])

Přílohy

- Zápisní lístek zájmového vzdělávání
- Osobní list žáka
- Režim dne
- Použité dotazníky
- ŠVP školní družiny při Masarykově základní škole a mateřské škole v Českém Těšíně
- Fotodokumentace

Příloha č. 1

Masarykova základní škola a mateřská škola Český Těšín
se sídlem Komenského 607, 73701 Český Těšín

Žádost o přijetí žáka/žákyně k zájmovému vzdělávání

Žádám o zařazení žáka/žákyně do školní družiny

při Masarykově základní škole a mateřské škole Český Těšín

ve školním roce 2011/2012 pracoviště: Školní družina Komenského

Jméno žáka: .....

Bydliště: .....

Datum narození: .....

Pojišťovna: .....

Třída: .....

Jméno a příjmení zákonného zástupce žáka: matka

otec

Bydliště:

Telefon zákonného zástupce: matka

otec

Žádost je platná **na období** od měsíce ..... do měsíce .....

Datum:

Podpis zákonného zástupce:

Příloha č. 3

Režim dne

12.30 – 13.00 – oběd, zásady stolování, správné návyky při jídle.

13.00 – 13.30 – odpočinkové aktivity – povídání v kruhu, rozbor témat daného období, čtení z knih a časopisů, poslech relaxační hudby.

13.30 – 15.00 zájmová a rekreační činnost – záleží na počasí a počtu členů v oddělení. Většinou pondělí, středa, pátek máme zájmovou činnost – něco tvoříme a vyrábíme, v úterý chodíme do tělocvičny a ve čtvrtek na venkovní hřiště. Není to však pravidlo, uplatňuji demokratický způsob pobytu v ŠD, proto si jednotliví členové mohou zvolit hlasováním činnost, kterou chtějí momentálně dělat. Příklad: je-li venku krásně a my jsme měli vyrábět např. kraslice, děti hlasují, a podle toho se zařídíme. Jednáme prostě operativně.

15.00 – 15.30 – příprava na vyučování – zde si děti provádějí jeden z domácích úkolů, opakují ve skupinkách probírané učivo, hrajeme kvízy a vědomostní hry. Zde opět uplatňuji způsob pomoci jeden druhému, kdy díky věkové rozdílnosti mohou starší děti pomáhat (nikoli vypracovávat) druhým s domácí přípravou. Mám s tím velice dobrou zkušenost.

15.30 – 17.00 – zájmová a rekreační činnost – děti si většinou hrají s vybranou hrou, mohou něco tvořit, později probíhá i úklid.

Příloha č. 4

1. Jsem spokojen/a s prací vychovatelů celé ŠD
2. Jsem spokojen s prostory školní družiny
3. Líbí se mi náplň výchovně vzdělávací činnosti
4. Jsem spokojen/a s prací vychovatele mého dítěte
5. Vyhovuje mi provoz školní družiny. Pokud ne jaké úpravy v provozní době
6. Souhlasím s potřebou školní družiny i pro starší děti
7. Využil/a bych pro své dítě školní družinu i ve 4. - 7. ročníku
8. Mám výhrady k fungování školní družiny. Jaké:

Příloha č. 5

1. Jsem spokojen s prostory školního klubu
2. Líbí se mi vybavenost pomůckami ve školním klubu
3. Hry, které zde máme, využívám –
4. Se kterou hrou si nejčastěji hraji
5. Mám rád tvořivé činnosti
6. Projekty bych chtěl častěji
7. Co ti v práci klubu chybí
8. A co se ti v klubu líbí nejvíce a proč?
9. Jsem rád v klubu
10. Myslíš si, že klima ve školní družině kolem tebe je dobré
11. Můj názor:

Příloha č. 6

1 Školní vzdělávací program školní družiny

Úvod

Školní družina je zřízena podle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a její činnost se řídí vyhláškou MŠMT č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání.

Školní družina realizuje výchovnou, vzdělávací a zájmovou činnost mimo vyučování. Činnosti probíhají formou pravidelných nebo příležitostných aktivit z oblasti vzdělávací, odpočinkové, rekreační a zájmové činnosti. Školní družina umožňuje žákům přípravu na vyučování.

Práce školní družiny je zcela samostatnou oblastí výchovně vzdělávací činnosti a řídí se specifickými požadavky a pravidly pedagogiky volného času.

Žáci jsou rozděleni do oddělení a počty přítomných žáků se během dne mění v závislosti na jejich odchodech do jiných forem zájmových útvarů, nebo domů. Tuto mobilitu zohledňujeme na začátku školního roku při sestavování provozu školní družiny. Po 15. 00 hod jsou pro žáky k dispozici dvě oddělení s provozem do 16. 00 hod. a do 17. 00 hod.

Provoz družiny

V době školního vyučování

Před vyučováním 6. 00 – 7. 35 hod., po vyučování do 17. 00 hod.

V době školních prázdnin 6. 00 – 17.00 hod.(dle požadavků zákonných zástupců žáků)

Počet oddělení

Podle počtu žáků přihlášených k zájmovému vzdělávání v daném školním roce.

Věk žáků

6 – 14 let, tj. 1. – 8. třída

Personální obsazení

Zájmové vzdělávání je řízeno vedoucím školní družiny a vychovatelkami v počtu podle otevřených oddělení v daném školním roce, které splňují požadovanou kvalifikaci pro výkon funkce podle katalogu prací.

Ranní provoz v ŠD Komenského 1910 zajišťují vychovatelé ve střídavých směnách od 6. 00 hod. do 7. 35 hod, odpolední provoz od 11.30 hodin do 17 hodin

Na pracovišti Slovenská1 je provoz zajištěn od 11. 40 hod. do 15. 40 hod.

Ranní i odpolední provoz na pracovišti Albrechtická 84 zajišťuje 1 vychovatelka.

Počet vychovatelů odpovídá počtu otevřených oddělení ve školní družině v daném školním roce.

Vychovatelé si svůj odborný růst doplňují DVVP samostudiem, dalším zvyšováním kvalifikace na pedagogických fakultách příslušných vysokých škol. Toto studium je orientováno zejména na oblast pracovních a výtvarných činností, hudebně zájmových a tělovýchovných. Veškeré tyto aktivity jsou pak prezentovány v rámci projektových dnů. Přesahují rámec působení kmenové ŠD. Pedagogičtí pracovníci jednají profesionálním způsobem – v souladu se společenskými pravidly, pedagogickými a metodickými zásadami výchovně vzdělávací činnosti ve školní družině, úzce spolupracují také s třídními učiteli a ostatním personálem školy ve smyslu jednotného působení na žáka.

Denní podstatou pedagogické práce je kreativita, vnímání celé osobnosti žáka, získávání jej ke spolupráci, předávání nových poznatků, pružné a citlivé reagování na okamžitou situaci. Předáváme dětem nové poznatky a snažíme se je vést k citovému prožívání bezprostředních vztahů k okolí. Usilujeme o to, aby výsledkem naší práce byla pohoda a prožitek žáků, jejich zaujetí pro činnost, radostné prožití pobytu u nás ve školní družině, sociální soužití ve skupině, ohleduplnost, smysl pro fair play.

Charakteristika dětí navštěvující ŠD

Ve školní družině ZŠ Komenského je program koncipován pro 160 dětí, které bydlí jak v Českém Těšíně v okolí školy, tak dojíždějící z přilehlých obcí Chotěbuz, Horní a Dolní Žukov, Stanislavice a Ropice.

V zájmovém vzdělávání pracujeme s dětmi 1. i 2. stupně ZŠ, včetně dětí s různým stupněm zdravotního postižení i dětmi mimořádně nadanými.

Na odloučeném pracovišti Český Těšín- Stanislavice – Albrechtická 84 jsou vzdělávány děti od 6 do 10 let, tj. 1. – 3. třída./pouze 1. stupeň/

Spolupráce s rodiči a jinými subjekty

Forma kontaktu se zákonnými zástupci žáků je jak osobní, tak i písemná. Vychovatelé ŠD spolupracují úzce s rodiči žáků na řešení možných výchovných i jiných problémů. Tradicí je i spolupráce se Sdružením rodičů a přátel školy, kteří podporují různými formami zájmovou činnost ŠD. Rovněž spolupracuje s celou řadou dalších subjektů / Městská knihovna, Myslivecké sdružení Albrechtice, Těšínské muzeum, DDM aj./

Charakteristika školní družiny

Činnost ve školní družině rozvíjí dítě v dovednostech důležitých pro život ve společnosti a prostřednictvím aktivit výchovy mimo vyučování vybavit ho žádoucími vědomostmi, dovednostmi, postoji. Děti se v družině učí žít s ostatními, spolupracovat a tolerovat individualitu ostatních. Dále v dětech rozvíjíme kladný vztah k přírodě a její ochraně. Družina napomáhá v posilování osobnosti každého jedince. Největší roli zde hraje vhodná motivace, radost z činnosti, ctížádost, zvědavost a povzbuzování. Školní družina hraje důležitou úlohu i v prevenci sociálně patologických jevů vhodným využíváním a trávením volného času.

ŠD zabezpečuje žákům náplň volného času v době před vyučováním, odpoledne před odchodem domů nebo do nabízených zájmových aktivit. Probíhá při činnostech spojených s odpočinkem, rekreací, zájmovou činností, zábavou.

Časové rozvržení a uspořádání činností ŠD se řídí požadavky psychohygieny. Cílem je podpora zdravého tělesného, duševního a sociálního vývoje dítěte. Vychovatelé působí na žáky v době po vyučování, kdy se projevuje zvýšená potřeba pohybu jako kompenzace dlouhého sezení ve školních lavicích. Těmto požadavkům se snažíme přizpůsobit režim dne ve školní družině.

Prostorové a materiální podmínky

Školní družina se nachází v budově B Komenského 1910 je součástí základní školy, v přízemí, 1. a 2. poschodí a v suterénních prostorách budovy C.

Pro svou činnost využívá v budově B čtyři místnosti a cvičnou kuchyňku, šatny jsou umístěny před hernami, sociální zařízení má každé oddělení samostatné. V budově C je kuchyňka, dvě menší místnosti, samostatná šatna a sociální zařízení.

Odloučené pracoviště Slovenská 1 má jedno oddělení ve 2. patře školní budovy. Na patře se nacházejí třídy, školní družina a sociální zařízení. Tuto školní družinu navštěvují děti s těžkým zdravotním postižením. Odloučené pracoviště Stanislavice – Albrechtická 84 má jedno oddělení umístěné v I. poschodí budovy s vyhovujícím materiálním a prostorovým vybavením.

Místnosti jsou dostatečně velké, světlé, čisté. Na výzdobě všech prostor družiny se podílejí samotní žáci pod vedením vychovatelek v rámci pracovních a výtvarných činností.

Herny svým vybavením a uspořádáním odpovídají potřebám dětí mladšího i staršího školního věku. Poskytují dětem prostor k odpočinku, k samostatné intelektuální aktivitě i k různým zájmovým činnostem a hrám. Jsou vybaveny nábytkem, který svou velikostí odpovídá věku žáků. V každé herně je část místnosti pokryta kobercem, který je využíván zejména ke hře se stavebnicemi, při rozhovorech v komunikativním kruhu, při odpočinkových a relaxačních činnostech.

Hygienické zařízení slouží žákům na každém podlaží budov.

Pro zájmové činnosti jsou využívány další vhodné prostory v budovách školy – tělocvična, odborná učebna výpočetní techniky, informační centrum, cvičná kuchyň, keramická dílna, hudebna i okolní travnaté prostory v okolí školy.

Pro herní činnosti mají žáci k dispozici na výběr stavebnice, hračky, kočárky s panenkami, stolní hry, drobné cvičební náčiní jako např. stany, švihadla, stolní tenis. Vše je umístěno tak, aby si je mohli žáci brát i ukládat samostatně a vyznali se v jejich uložení. Jsou stanovena jasná pravidla pro jejich využívání.

Pro sportovní a jiné aktivity jsou určeny – různé druhy míčů, švihadla, skákací guma, lana, pálky na stolní i líný tenis, badminton, kočárky a další.

Pro výtvarnou a pracovní činnost jsou v každém oddělení k dispozici křídly, pastelky, voskovky, barvy. Tento výtvarný materiál a jiné pomůcky jsou průběžně doplňovány.

Pro rozvoj čtenářských dovedností a pěstování čtenářských návyků máme dětské knihovničky vybaveny dětskými knížkami různého žánru, časopisy, brožury s kvízy a hádankami. Také žáci rádi využívají různé hry k rozvoji slovní zásoby, nácviku abecedy, skládání slov a vět, pexesa s písmeny apod.

K poslechové činnosti slouží audiovizuální pomůcky. Součástí vybavenosti jsou televize, videa, DVD přehrávače, PC, kterých využíváme především jako motivace k dalším činnostem, které si žáci zvolí.

Děti využívají počítač k didaktickým hrám, které rozvíjejí jejich pohotovost, představivost, získávají poznatky o dalším využití počítače např. ke kreslení, psaní, počítání,

hledání správného řešení úkolů, k získávání informací. Dále pracují s internetem, se základními programy počítače v prostorách počítačové učebny.

V areálu školy v letních měsících je využíván venkovní bazén, který je určen výhradně žákům navštěvujících ŠD, venkovní hřiště a zpevněné plochy školního dvora.

Psychosociální podmínky

Usilujeme o to, aby prostředí ŠD bylo klidné a příznivé s kladným sociálním klimatem, převládala v něm otevřenost a partnerství v komunikaci, úcta, tolerance, uznání, empatie, spolupráce a pomoc druhému a sounáležitost s okolím.

Vedeme žáky k respektování potřeb jiného jedince, jeho osobním problémům. Činnosti plánujeme se záměrem vedení žáků k praktickým činnostem a všemu co má praktický smysl a vede k praktické zkušenosti.

Důraz je kladen na spoluúčast žáků na životě školy a školní družiny, která povede žáky k uplatnění a využívání principu svobody, odpovědnosti, stability společných pravidel, spravedlnosti a spolupráce.

Snahou je vytvořit takové prostředí, aby se děti cítily spokojeně, bezpečně, jistě a sounáležitě. Máme vytvořená pravidla, která platí pro všechny účastníky družiny – Vnitřní řád školní družiny. Každé dítě má stejná práva, možnosti, povinnosti. Nabídka alternativních aktivit je dobrovolná. Do plánování, realizace i hodnocení činností jsou žáci aktivně zapojováni. Chceme, aby každý žák mohl uplatnit své specifické vlohy a schopnosti, být tak v některých z nabízených činností úspěšný. Žáci nejsou přetěžováni, dostávají srozumitelné pokyny. Při práci v nich rozvíjíme citlivost pro vzájemnou pomoc a toleranci, podporu ve vztahu k ostatním, ohleduplnost, zdvořilost, solidaritu a toleranci. Podporujeme důvěru žáka v sebe sama, převažuje pozitivní hodnocení.

Zajišťujeme ochranu žáků před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy, včas informujeme žáky a jejich rodiče o činnosti školní družiny a jejím vnitřním životě. Žáci jsou vždy prokazatelně poučeni o dodržování bezpečnosti vztahující se k jednotlivým činnostem i akcím.

Specifičnost školní družiny

Program družiny koncipovaný do obecných témat umožňuje, aby vychovatelé s žáky plánovali a realizovali takové činnosti, které žáky zaujmou, naplňují jejich přání a potřeby. Nabídkou alternativních aktivit se snažíme respektovat specifické požadavky pedagogického ovlivňování volného času.

Při přípravě výchovně vzdělávacího programu v jednotlivých odděleních se snažíme zvážit všechny souvislosti, vzájemné vztahy, vývoj, možné změny v plánovaných aktivitách. Při výběru činností se řídíme věkem a stupněm rozvoje žáků, jejich potřebami, zájmem a cílem výchovy. Dbáme na kvalitu psychohygienických podmínek, dodržování pitného režimu, pedagogických zásad, metodických postupů a tvůrčím způsobem uplatňujeme moderní metody a formy práce.

Žáci se v družině vzdělávají především na základě vlastních prožitkových zkušeností. Činnostmi si prohlubují a rozvíjejí poznatky a dovednosti získané při vyučování. Dáváme žákům dostatek prostoru pro spontánní aktivity. Podněcujeme radost z učení, touhu poznat nové, získávat zkušenosti, ovládat další dovednosti a tak přispívat k rozvoji osobnosti žáka.

Specifikem naší školní družiny je integrace dětí s různým stupněm zdravotního postižení. Družinu navštěvují nejen žáci zdravé populace, ale také děti, které vyžadují specifický pedagogický přístup, a proto je nutné zájmové vzdělávání denně přizpůsobit potřebám, které vyplývají ze zdravotního oslabení nebo postižení žáka. Do oddělení ŠD jsou začleňováni žáci ze společensky a kulturně znevýhodněného sociálního prostředí. Zvolené výchovné postupy i celkové prostředí usnadňují osobnostní, sociální rozvoj i integraci žáka. Pro nadané jedince - mimořádně nadané, jsou připraveny nabídky dalších, náročnějších aktivit, a to jak v individuálních, tak i společných činnostech.

Výchovně vzdělávací činnost školní družiny

Cíle výchovně vzdělávací činnosti

- chtít poznávat nové věci (vědomosti, dovednosti...), umět využívat získané poznatky a dovednosti v praxi
- vytvářet si pozitivní představu o sobě i druhých, umět projevit empatii, umět vyjádřit své myšlenky a pocity, umět přijmout kritiku ostatních a využívat kritické myšlení
- umět používat otevřenou komunikaci, spolupracovat
- umět si chránit své fyzické, psychické a sociální zdraví
- citlivě vnímat prostředí a přírodu
- vést děti ke vhodnému a samostatnému využívání volného času a tím předcházet sociálně patologickým jevům
- usilovat o rozvoj osobnosti každého žáka s ohledem na jeho nadání, potřeby, zájmy a schopnosti
- respektovat zdravotní znevýhodnění dětí (SPU, SPCH apod.) a dětí se zdravotním postižením, formou nejen didaktických her napomáhat ke zlepšování tohoto znevýhodnění

- pozitivně motivovat k dobrovolnému přijetí činnosti, cítit možnost svobodné volby
- podporovat u dětí odpovědnost za svou práci i za své chování
- učit děti respektovat příslušníky odlišných etnických a náboženských skupin
- podporovat iniciativu žáků, nápaditost, kreativitu a samostatnost, dávat možnost spoluúčasti na volbě, tvorbě i hodnocení programu
- pozitivně hodnotit snahu a výsledek činnosti žáka s ohledem na jeho možnosti a předpoklady, povzbuzovat tvořivost a vlastní fantazii, posilovat sebevědomí
- zařazovat činnosti, které přispívají k odstranění únavy, regeneraci duševních i tělesných sil, respektovat individuální zájmy a potřeby žáků
- posilovat rozvoj pohybových schopností a zdokonalovat pohybové dovednosti
- předkládat nové podněty, které žáka obohacují, vyhnout se stereotypu.

Cílem výchovně vzdělávací činnosti je vést žáka k přiměřené fyzické, psychické a sociální samostatnosti. Rozvíjet základy pro jeho další rozvoj a učení, zdravé sebevědomí, sebejistotu, základy pro schopnost jednat v duchu lidských, estetických a etických hodnot. Vést žáka k používání otevřené komunikace a spolupráce.

Rizika, která ovlivňují a narušují výchovně vzdělávací činnost

- časová rozdílnost při nástupu žáků do školní družiny po vyučování
- účast v mimoškolních zájmových útvarech, střídání přítomnosti dětí na činnostech
- rozdílné odchody dětí domů a osobní předávání dětí rodičům (do 15. 00 hod.)

Obsah výchovně vzdělávací činnosti

Školní družina jako školské zařízení pro zájmové vzdělávání má svá specifika vyplývající z pedagogiky volného času. Organizuje pravidelnou činnost oddělení a pořádá nebo spolupořádá příležitostné akce. V průběhu dne nabízí spontánní aktivity, včetně odpočinku i přípravu na vyučování.

Tématické okruhy

Místo, kde žijeme

Tematický okruh	Průběžné činnosti	Pravidelné činnosti	Příležitostné akce	Klíčové kompetence
Poznávání nejbližšího okolí	Aktivity zaměřené k získání praktické orientace - orientační hry, vycházky	Aktivity zaměřené k získání praktické orientace - orientační hry, vycházky zaměřené na bližší poznávání okolí – orientace na sídlišti, návštěva knihovny, policie, MU, pošty atd. Kresba : cesta do školy – nezapomeneme na dopravní značení, přechody, podchody,..... Rozhovor a dramatizace na téma: rodina, škola, kultura – vše spolu souvisí, hledáme společné zájmy a kompromisy. Námětové hry.		1, 3, 4, 5
Organizace života v rodině, ve škole, ve společnosti, v obci	Vyprávění o rodině, škole a kolektivu, kultuře v obci.	Kresba rodiny ve volném čase. Seznámení se s řádem a režimem ŠD – společná četba debata. Udržujeme pořádek	Dny otevřených dveří	2, 6 2, 3, 4, 5

		ve svém okolí, třídíme odpad (papír, plast)		1, 2, 3
	Rozhovor o nutnosti dodržovat daná pravidla a povinnosti – děti i dospělí.	Vycházky zaměřené na : orientaci, dopravní tematiku, historii.....		1, 2, 3, 4, 5, 6
		Četba o pověstech a památkách.		
	Český Těšín a okolí, památky, příroda	Lidové písně, zpěv, reprodukováný poslech.		
Tematické vycházky	Seznámení s báčkami a pověstmi z Těšínska a Slezska .	Seznamování se s tradicemi a zvyklostmi v různých svátcích (vánoce, velikonoce,...) – pečení perníčků apod.	Výlet do centra Českého Těšína – návštěva památek.	1, 2, 3, 4, 5
Regionální pověsti		Poznáváme a kreslíme dopravní značky, hrajeme si na dopravu (dramatizace, konstruktivní hry s řešením dopr.situací) a nacvičujeme rychlou reakci na pokyn.	Spolupráce s knihovnou	1, 2, 3, 4, 5
		Výstavka s názvem – dopravní výchova (dopr.značky,		

Dopravní výchova	Pozorování dopravního značení.	cyklistické vybavení)	Dopravní hrátky na školním hřišti – koloběžky, kola, kolečkové brusle. Policista (Empír)	1, 2, 3, 4, 5, 6
------------------	--------------------------------	-----------------------	---	------------------

Lidé kolem nás

Tematický okruh	Průběžné činnosti	Pravidelné činnosti	Příležitostné akce	Klíčové kompetence
Zásady vhodného chování a jednání mezi lidmi a tolerance mezi lidmi	Klidný přístup v řešení problémů mezi dětmi.	Povídání a předvádění (dramatizace) vhodného i nevhodného chování a jeho důsledky – upozornění na patologické jevy ve společnosti (šikana, záškoláctví, drogy, alkohol,	Beseda se školní psycholožkou.	1, 2, 3, 4, 5

Empatie	Vytváření modelových situací pro pochopení společenských vztahů.	<p>kouření...).</p> <p>Četba článků o sociálně patologických jevech – malujeme pocity, rozhovory a řešení konkrétních situací.</p> <p>Učíme se vymezovat osobní hranice přijatelným způsobem – všímáme si nejrůznějších situací a rozebíráme je (co je dobré a co ne a proč).</p> <p>Dramatizace a vyprávění vlastních zážitků – emoce (dobrý pocit, špatný pocit při pomoci či odmítnutí pomoci).</p>		<p>1, 2, 3, 4, 6</p> <p>1, 2, 3, 4</p>
---------	--	--	--	--

<p>Vytváření kladného vztahu ke spolužákům, umět přijmout a respektovat příslušníky odlišných etnických a náboženských skupin</p>	<p>Učíme se umění domluvit se, snaha o kladné hodnocení ostatních a potlačování negativních emocí.</p>	<p>Výroba dárku pro kamarády (umět nezištně obdarovat druhého).</p>		<p>2, 3, 4, 5</p>
		<p>Povídání o různých kulturách a národnostech – kresba, modelování na téma „jak žijí lidé v různých zemích“.</p>		
		<p>Podporování dětí ve stolních a společenských a jiných hrách (Kimovy a didaktické hry, konstruktivní hry, sportovní, výtvarné a jiné hry).</p>		<p>1, 2, 4, 6</p>
		<p>Správné stolování, chování v dopravních prostředcích, při společenských akcích, chování k druhým lidem, umět podat pomocnou ruku – rozhovory a dramatizace</p>	<p>Návštěva muzea – fotografie z různých koutů světa.</p>	<p>1, 2, 3, 4, 5, 6</p>

<p>Osvojování a dodržování zásad společenského chování a jednání</p>	<p>Pozdrav (příchod i odchod). Udržení si pořádku na svém místě, brát ohled na druhé.</p>	<p>nejrůznějších situací.</p> <p>Rozhovor o povoláních rodičů, zaměříme se také na povolání, které je zastoupené přímo na naší škole – učitel, vychovatel, ředitel, psycholog, školník, uklízečka, kuchařka atd. (námětové hry)</p>		<p>1, 2, 3, 4, 6</p>
<p>Lidé a jejich zaměstnání</p>	<p>Všímáme si ve svém okolí, kolik různých zaměstnání nás obklopuje.</p>	<p>Pozorování práce různých profesí (stavba, zahrada)</p> <p>Kresba mého vysněného povolání a zamyšlení se nad tím, proč bychom si měli vážit každého zaměstnání.</p>	<p>Návštěva a beseda s lidmi</p>	<p>1, 2, 3, 4</p>

			v jejich zaměstnání	1, 2, 3, 4
				1, 2, 3, 4, 5, 6

Lidé a čas

Tematický okruh	Průběžné činnosti	Pravidelné činnosti	Příležitostné akce	Klíčové kompetence
Budování	Motivace dětí	Střídáme činnosti		1, 2, 3, 4

<p>správného režimu dne.</p>	<p>k vyváženosti mezi činnostmi (střídání odpočinku a pracovní zátěže).</p>	<p>aktivní a odpočinkové – vhodné zařazování, rozhovory o trávení volného času dětí – proč je nevhodné trávit hodně času u TV nebo PC a naopak proč je důležitý pobyt v přírodě (procházky, sportování, hry s kamarády,...)</p> <p>Sestavení tabulky pro svůj volný čas – umění zorganizovat si vyváženě a časově své činnosti.</p>		<p>1, 2, 3, 6</p>
<p>Vytváření pravidelných návyků</p>	<p>Pozdrav, hygiena před a po obědě, společná četba, příprava na vyučování, ...</p>	<p>Vytváříme podmínky a pravidla pro klidný průběh všech pravidelných činností. Dbáme na jejich důsledné dodržování – zpracování základních pravidel v oddělení (skupinová práce).</p> <p>Pravidelné hodnocení chování dětí.</p>		<p>1, 2, 3, 4, 6</p>

<p>Účelné využití svého volného času</p> <p>Lidové zvyky, tradice, státní svátky</p>	<p>Prohlubování a upevňování znalostí o tradicích, zvycích,...(vánoce, velikonoce, den</p>	<p>Čteme ve skupině, hrajeme si spolu, ale i jednotlivě, seznamujeme se pomocí médií s volnočasovými aktivitami v okolí (knihovna, různé sportovní hřiště, atd.)</p> <p>Výroba ozdob z přírodních materiálů, výzdoba prostor ŠD, četba, zpěv, poslech písní, pečení perníčků atd.</p>		<p>2, 3, 4, 6</p>
--	--	---	--	-------------------

	matek, učitelů, dětí atd.)			1, 2, 3, 4, 5, 6
--	----------------------------	--	--	------------------

Rozmanitost přírody

Tematický okruh	Průběžné činnosti	Pravidelné činnosti	Příležitostné akce	Klíčové kompetence
Vycházky a pobyty v přírodě	Pohybové aktivity na školním hřišti, v parku atd.	Využívání okolního hřiště k sportovním aktivitám. Poznávání dalších prostor vhodných k hrám – park, hřiště na sídlišti.	Soutěže v odděleních, soutěže v netradičních disciplínách	1, 2, 3, 4, 6
Roční období – změny a pozorování přírody	Vnímání změn v přírodě a počasí kolem nás. Uvědomování si návaznosti spojené se změnami počasí (jak se obléknout, abychom nebyli nemocní, pláštěnka, deštník, v létě opalovací krémy)	Sběr plodin v daném ročním období, pěší vycházky do přírody a cílené pozorování změn. Práce s přírodním materiálem v přírodě (domečky pro skřítky), v družince (lepení na papír, aranžování do květináčů, herbáře, modelování). Výroba dekorace do oken tříd dle období. Kreslení a výroba	Drakiáda – celodružinová akce	1, 2, 3, 6 1, 2, 3, 4, 6

Ekologická výchova a ochrana přírody	Vážit si hezkého prostředí, které nás obklopuje v družince, v nejbližším okolí	vlastního kalendáře		
		Rozhovor o tom, co můžeme zlepšit v našem okolí, jak můžeme přírodě kolem nás pomoci – úklid vlastních věcí, udržování pořádku v družince, třídění odpadu, udržování čistého prostředí na školním hřišti apod.	Výtvarné soutěže dle ročních období	2, 3, 4, 6 1, 2, 3, 4, 6
		Péče o rostliny v družině – zalévání, kypření,... Poznávání přírodnin a živočichů v nejbližším okolí, krmení ptáčků.	Den země	1, 2, 3, 4, 5, 6
			Vycházky do parku	1, 2, 3, 6

				1, 2, 3, 4, 6
--	--	--	--	---------------

Člověk a jeho zdraví

Tematický okruh	Průběžné činnosti	Pravidelné činnosti	Příležitostné akce	Klíčové kompetence
Poznávání sama sebe	Vyprávění o svých každodenních potřebách a jejich naplňování.	<p>Jaké jsou moje každodenní potřeby? – Vzduch, světlo, jídlo, voda, teplo, oblečení, pohyb, komunikace, potřeba někam patřit, rozhodovat o sobě, možnosti volby apod.</p> <p>Kresba – můj den, co do něj všechno patří? – Nutné potřeby, zbytečné potřeby?</p>		1, 3, 4

Poučení o zdraví a nemocích, o prevenci	Seznámení s bezpečností při sportech.	Nutnost relaxace – duševní i tělesné.		1, 2, 4, 6
		Besedy rozdělené dle ročního období – zima a zimní sporty (bobování, bruslení, lyžování, apod.), léto a koupání, otužování atd.	Soutěž v poskytování první pomoci při úrazu v přírodě.	2, 3, 4, 6
		Nácvik a dramatizace podání první pomoci při různých zraněních (odřenina, štípnutí, říznutí, naražení atd.).	Koupání v bazénu.	
		Seznámení s nutnosti prevence před úrazy a nemocemi, ale také při hře ve třídě, na hřišti, ve městě, při činnostech v družince – práce s jehlou, nůžkami, pomůckami v keramické dílně, v kuchyňce apod.		1, 2, 3, 4, 6
		Rozhovory na téma: Každý člověk by si měl		

<p>Odpovědnost za své zdraví</p>	<p>Uvědomění si důležitosti svého zdraví a jeho ochrany.</p> <p>Dodržujeme umývání rukou</p>	<p>chránit své zdraví už od dětství, vědomí přiměřeného oblečení, používání ochranných pomůcek, nutnost očkování a důležitost preventivních prohlídek u lékaře.</p> <p>Povídání o infekčních nemocích způsobených nedostatečnou hygienou, nutnost pravidelného čištění zubů a návštěv zubaře.</p> <p>Upevňování hygienických návyků formou her – prováděných ráno, v průběhu dne a večer, němé divadlo.</p>		<p>1, 2, 3</p>
----------------------------------	--	---	--	----------------

<p>Osobní hygiena</p>	<p>před a po jídle, po příchodu z vycházky, z toalety apod.</p>	<p>Rozhovor na téma: Co je zdravé a co bychom měli jíst méně?</p> <p>Sestavení správného a vyváženého jídelníčku – pyramida zdravé výživy a potřeba každodenního pohybu na čerstvém vzduchu.</p>		<p>1, 2, 3</p> <p>3, 4, 6</p>
<p>Správná</p>	<p>Pitný, denní a pohybový režim, zdravá strava.</p>			

Plán příležitostných akcí

Podzim – září, říjen, listopad

- výtvarná soutěž (vždy na aktuální téma – Podzimníčci, aranžmá z přírodnin, kresba křídou na chodník, ...)
- vědomostní přírodovědná soutěž Všeználek – Junior kvízy, AZ kvíz
- Drakiáda – soutěž v pouštění draků
- „podzimní projekt“ – projekt napříč školní družinou

Zima – prosinec, leden, únor

- mikulášská nadílka
- vánoční besídka
- výtvarná soutěž (aktuálně na vánoční téma – vánoční a zimní výzdoba oddělení, výroba vánočních ozdob, řetězů, pečení perníčků, studená kuchyně
- bruslení – dle možností
- hudební soutěž Do-re-mi, diskotéka
- výroba dárků k zápisu dětí do 1. tříd
- výroba dárků k vánocům, přáníček
- „vánoční projekt“ projekt napříč školní družinou spojený s vernisáží

Jaro a léto – březen, duben, květen, červen

- Měsíc knihy – soutěže pro děti ve spolupráci s knihovnou
- Noc s Andersenem
- Velikonoce (projekt napříč školní družinou)
- besídka ke Dni matek
- Den dětí – zábavné odpoledne

- Noční dobrodružství – spaní ve škole
- školy v přírodě
- Slet čarodějnic školních družin – spolupráce s partnerskou školou v Polsku
- malování na chodníku
- opékání párků
- hry s dopravní tematikou
- jízda zručnosti na koloběžce, kole, kolečkových bruslích

Pravidla pro vnitřní evaluaci a hodnocení

Vnitřní evaluace a hodnocení probíhá na úrovni

- a) individuální
- b) týmové
- c) vedení školy

Analyzujeme a vyhodnocujeme podmínky a výsledky výchovně vzdělávacího procesu, hodnotíme, nakolik jsou naplňovány naše výchovně vzdělávací cíle. Sledujeme individuální rozvoj žáků, jejich individuální pokroky ve výchovně vzdělávacím procesu. Kromě vnitřních evaluačních procesů sledujeme i zpětnou vazbu ze získaných informací od rodičů, samotných žáků, zřizovatele a ČŠI.

Formy hodnocení

Hodnocení našich aktivit provádíme po skončení akce nebo v jejím průběhu. Zamýšlíme se nad tím, zda byl vytyčený specifický cíl naplněn a jaké další cíle byly sledovány. Podle získaných výsledků můžeme plánovat další akce, upravovat, obměňovat, obohacovat o nové náměty, hledat nové prostředky činnosti.

Hodnocení směrem k žákům provádíme průběžně – hodnotíme individuální výsledky žáků, jejich pokroky, úspěchy, nezdary. Individuální hodnocení má zvláštní význam i pro sebehodnocení žáka. S žákem o pokrocích, kterých dosahuje, vhodným způsobem hovoříme a motivujeme ho také k vlastní sebereflexi..

Všechny realizované činnosti hodnotíme v souladu s výchovně vzdělávacím programem a zejména z pohledu přínosu pro žáky, využíváme dotazníky pro rodiče, což je podkladem pro další práci.

Příloha č. 7

Fotogalerie neobsáhne veškerou činnost „Klubáků“. Přesto Vám chci nabídnout průřez jednotlivých ročních období a akce, které se dějí s dětmi a pro děti.

První podzimní dny trávíme zejména venku – opékáme...

Činnost probíhá i o vedlejších prázdninách – netradiční olympiáda o podzimních prázdninách.

...a samozřejmě na školním hřišti.

Již tradicí se stal podzimní projekt „Podzim v lidové slovesnosti“. Připomínáme si staré zvyky a obyčeje, pečeme, vyrábíme z běžně dostupných přírodnin.

Předvánoční a vánoční období – tvořivé činnosti, zábava a hry.

Dílňa s rodiči.

Vyrobené vánoční dárky pro rodiče.

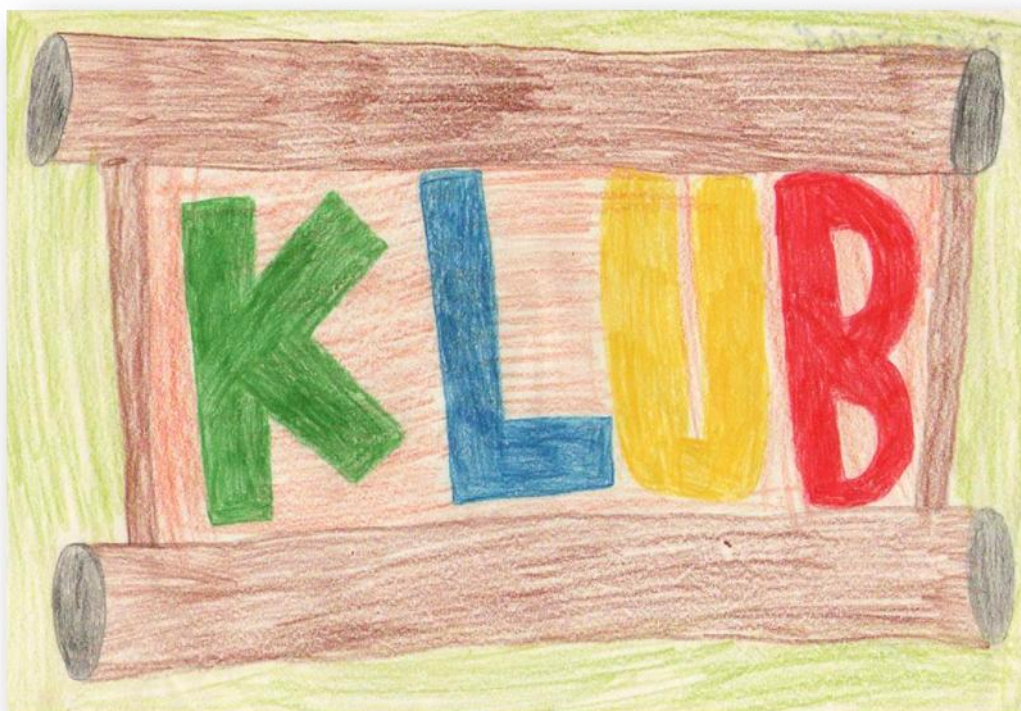

„Klubáci“ pod vánočním stromečkem.

Již více jak dvacet let trávíme tři dny o vánočních prázdninách na horách.

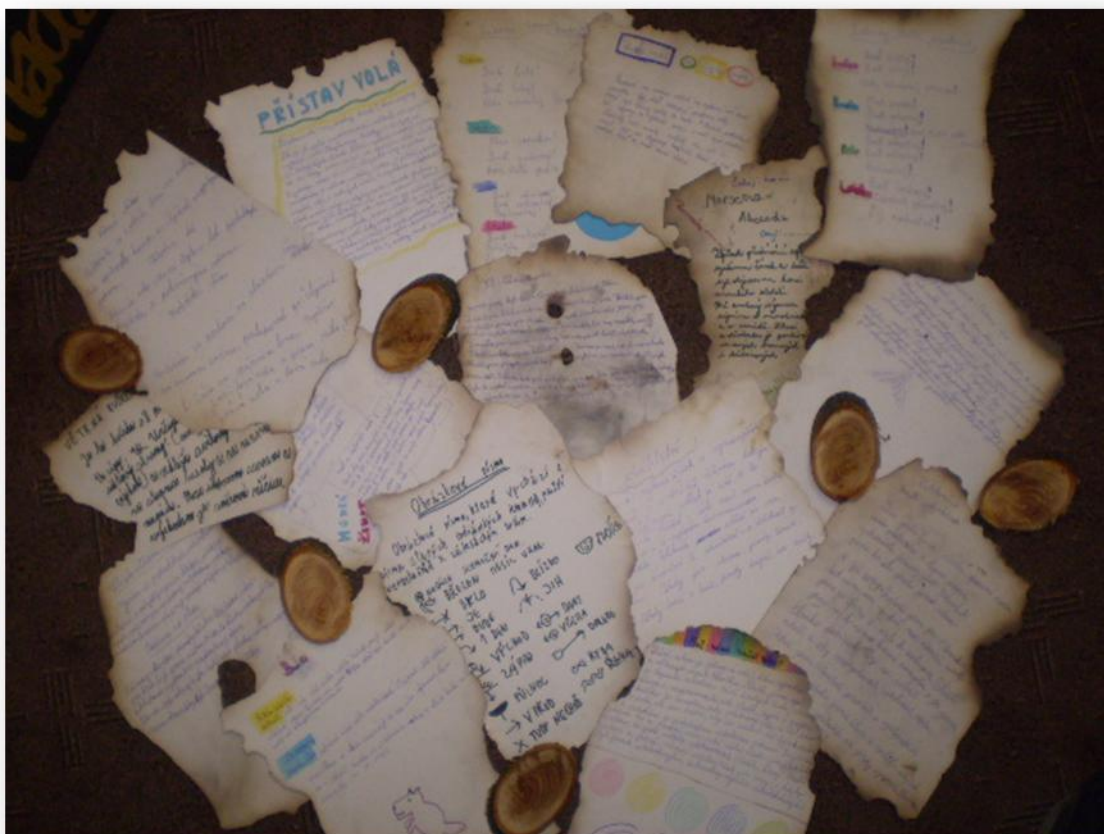
Vítězné logo našeho „školního klubu“.

Noc s Andersenem. Loňské téma bylo indiánské. My si povídali a četli knihy Jaroslava Foglara a E.T. Setona.

Naše práce – povídání a výtahy knih J. Foglara.

Čtení nás opravdu bavilo ...

Jsme dobrá parta kluků a holek ...

Hry a dětství patří k sobě.

A to jsme my...

Tradiční akce – bruslení

Herní stůl je nejvíce využívanou hrou

Celkový pohled na „školní klub“

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tomáš Pavelek
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Školní klub jako oddělení školní družiny
Název v angličtině:	School club as a department of school clubs
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na práci a fungování školního klubu v běžné školní družině. Dále se zabývá středním školním věkem, volným časem, zájmovým vzděláváním mimo vyučování v podmínkách základní školy. Snaží se odpovědět na otázky potřeby školní družiny i pro děti ve věku 10 – 14 let, jejich sociální potřeby, hry a náplň volného času ve školní družině.
Klíčová slova:	Školní družina, vychovatelé, volný čas, zájmová činnost, výchova pro volný čas.
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on work and school functioning in a normal club after school center. It also deals with middle school age, leisure and leisure education outside the classroom in terms of primary school. It tries to answer the question of finding after-school clubs for children aged 10-14 years, their social needs, play and leisure time in the school center.
Klíčová slova v angličtině:	School clubs, educators, leisure, leisure activities, leisure education.

Přílohy vázané v práci:	1 (1) 2 (1) 3 (1) 4 (1) 5 (1) 6 (18) 7 (10)
Rozsah práce:	49 stran
Jazyk práce:	čeština